

Handelshøyskolen BI i Oslo

MAN 31772

Masteroppgave i sikkerhetsledelse og kulturforståelse

Prosjektoppgave

Politiets strategiske terrorbekjempelse av al-Qaida og ISIL

Navn: Lena Helene Dalen,
Stian Rabe

Utlevering: 29.08.2016 09.00

Innlevering: 10.08.2017 12.00

Forord

Denne oppgaven er skrevet ut fra et ønske om å få en forståelse av hvorvidt viktige forskjeller samt likheter mellom al-Qaida og ISIL kan ha betydning for den strategiske terrorbekjempelsen i politietaten i Norge.

Vi ønsker i denne forbindelse å takke vår veileder professor Nikolai Sitter.

Oslo 8. august 2017

Stian Rabe og Lena Helene Dalen

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven er å undersøke om det finnes viktige forskjeller og likheter mellom al-Qaida og ISIL, som kan ha betydning for politiets strategi for bekjempelse av terror.

Vi har benyttet en kvalitativ metode basert på litteratursøk. Både al-Qaida og ISIL kan betraktes som terrororganisasjoner med forankring i wahhabisme og salafisme. Det er derfor åpenbart at det er visse likheter mellom dem. Vi har også ønsket å få frem eventuelle forskjeller, som kan ha betydning for strategien for terrorbekjempelse i Norge. Med dette som utgangspunkt har vi gjennomført organisasjonsanalyser av al-Qaida og ISIL. Deretter sammenliknet vi de to terrororganisasjonene. Resultatet viste at det er både forskjeller og likheter mellom de to terrororganisasjonene både på et overordnet-, strategisk- og operativt nivå.

Deretter kategoriserte vi viktige forskjeller og likheter inn i en strategimodell for terrorbekjempelse. Resultatet av dette viste at norsk politi har utgangspunkt i et syn på terror som kriminalitet, og mye av strategien er basert på den rene politimodellen. Regelverksutvikling synes for det meste i takt med både samfunnsutvikling og kjennetegn på begge terrororganisasjoner. Unntaket er innstillingen til flertallet av bevæpningsutvalget, som vi mener ikke tar tilstrekkelig hensyn til utviklingen av modus operandi for både al-Qaida og ISIL, spesielt med hensyn til masseskyting mot publikum. I tillegg synes regelverk mot finansiering av terror å ha forbedringspotensial med hensyn til oppfølging.

Ved analyse av terrororganisasjonene opp mot politi/militærmodellen ser vi tegn på at det er uklarheter knyttet opp mot juridiske problemstillinger til våpeninstruksen til politiet ved fellesaksjoner med Forsvaret. Videre finner vi ikke noe i strategien, som indikerer at andre avdelinger enn Forsvarets Spesialkommando (FSK) og Marinejegerkommandoen (MJK) tenkes brukt i direkte operativ bekjempelse av terror. Dette kan være aktuelt i distriktene hvor det er lang responstid for de nevnte avdelingene og politiets ressurser er begrenset, og hvor Forsvaret har avdelinger i umiddelbar nærhet.

Vi mener at politiet ikke benytter politi/propagandamodellen fullt ut, og spesielt med hensyn til at begge terrororganisasjonene bruker sosiale medier som et av sine hovedverktøy.

Generelt sett har politiet i Norge basert sin strategi på anerkjente metoder, og har kommet langt. Det finnes imidlertid noen forbedringspunkter, som kan ha betydning for politiets strategi for terrorbekjempelse.

1	INNLEDNING	1
2	TEORI OG KONSEPTER	2
	2.1 Terror.....	2
	2.2 Wahhabisme og salafisme	5
	2.3 Strategi	7
3	METODE.....	12
4	POLITIETS STRATEGIER FOR TERRORBEKJEMPELSE	16
	4.1 Politimodellen	16
	4.2 Politi/militærmodell	19
	4.3 Politi/propagandamodellen	21
5	AL-QAIDA	24
	5.1 Visjon og verdier	24
	5.2 Strategisk nivå.....	26
	5.3 Operativ nivå.....	31
6	ISIL.....	33
	6.1 Visjon og verdier	33
	6.2 Strategisk nivå.....	36
	6.3 Operativ nivå.....	40
7	DRØFTING	42
	7.1 Sammenlikning av al-Qaida og ISIL.....	42
	7.2 Politimodellen som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL	48
	7.3 Politi/militærmodell som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL...	50
	7.4 Politi/propagandamodellen som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL	53
8	KONKLUSJON OG VEIEN VIDERE	54

1 INNLEDNING

Trusselsituasjonen for Norge og norske interesser i utlandet har endret seg de siste årene. Fiendebildet er mer sammensatt. I tillegg har terrorisme kommet stadig nærmere oss blant annet på grunn av globalisering og sikkerhetspolitiske forhold utenfor Norge (Regjeringen, 2014). Politiets sikkerhetstjeneste mener at det er sannsynlighet for at en terroraksjon kan inntreffe i Norge i år (PST, 2017). Spesielt har terrortrusselen knyttet til jihad i både Norge og resten av Vest-Europa økt (Nesser, Stenersen, & Oftedal, 2016).

En av terrororganisasjonene knyttet til jihad er al-Qaida, som har gjennomført flere terroraksjoner mot vestlige statsborgere i konfliktområdene i Midtøsten i flere år. Deres første angrep i Vesten var i 1993, da en bombe eksploderte under World Trade Center i USA (Faktalink, 2016). I tiden 2014-2016 har det vært planlagt langt flere terroraksjoner av jihadistiske nettverk enn tidligere. På disse to årene har det blitt drept 272 personer i ulike aksjoner gjennomført i Vest-Europa. De fleste av disse aksjonene er knyttet til Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL), som også knyttes til jihad (Nesser et al, 2016).

Historisk sett har det vært benyttet ulike former for strategier for å bekjempe terroraksjoner (Sitter N. , 2017). Forebyggende innsats er et viktig element i den norske regjeringens strategi for bekjempelse av terror (Regjeringen, 2014).

Ut fra et perspektiv om økt terrortrussel samt at norske myndigheter arbeider aktivt med bekjempelse av terror har vi valgt temaet: «Strategisk terrorbekjempelse». Det er to jihadistiske terrorgrupper, som peker seg ut i forhold til mulige aksjoner i fremtiden i Vesten: al-Qaida og ISIL. På bakgrunn av dette har vi valg følgende problemstilling:

«Er det viktige forskjeller og likheter mellom al-Qaida og ISIL, som kan ha betydning for strategien for bekjempelse av terrorisme i Norge?»

For å kunne belyse den første delen av den overordnede problemstillingen har vi følgende forskningsspørsmål:

1. Hva kjennetegner al-Qaida og ISIL med hensyn til bakgrunn, verdier, visjon,

strategi samt operasjoner i Vesten?

2. Hvilke forskjeller og likheter er det mellom Al-Qaida og ISIL sett ut fra bakgrunn, verdier, visjon, strategisk ledelses og operasjoner i Vesten?

Denne oppgaven er avgrenset til strategisk terrorbekjempelse i justissektoren med hovedvekt på politietaten i Norge. Vi har valgt å vurdere strategien opp mot ulike modeller for terrorbekjempelse og har bare sett på terroraksjoner rettet mot vestlige mål og interesser utenfor kjerneområdene til Al-Qaida og ISIL. I tillegg har vi også avgrenset oppgaven ved både å utelate terroraksjoner i nærheten av kjerneområdene og til gjennomførte terroraksjoner. Ordinært politisamarbeid gjennom ulike fora som Interpol, liaison til Europol og liknende omtales ikke. Årsaken til dette er den tid og omfang vi har til disposisjon for oppgaven.

Vi har ikke skrevet om generell teori knyttet til forebyggende politiarbeid. Vårt fokus på teori har vært knyttet til litteratur som kan belyse og gi en god forståelse for problemstillingen samt være utgangspunkt for analysen. Vi har derfor valgt teori om strategi (herunder strategi for terrorbekjempelse), wahhabisme, salafisme og terror. Forståelse av begrepet terror og ulike tilnærminger til dette samt mål, kjennetegn og årsaker til terrorisme er essensielt og presenteres derfor innledningsvis.

2 TEORI OG KONSEPTER

2.1 Terror

Det er grunnleggende å ha innsikt i hva begrepet terror betyr når vi skal analysere og forstå terrororganisasjoner som al-Qaida og ISIL.

Terror defineres ulikt, og det er mange innfallsvinkler til begrepet (Hoffman, 2006, ss. 30-31). Det finnes imidlertid enkelte felles oppfatninger av hva begrepet kan forstås som. Dette inkluderer bruk eller trussel om vold for å nå politiske eller religiøse mål ved hjelp av frykt (Nordenhaug & Engene, 2008, ss. 14-33). A.P. Schmidt, som har forsket på selve begrepsforståelsen av terror har imidlertid formulert det han kaller «den akademiske konsensusdefinisjonen» av terrorisme. Kjennetegnene som inngår i denne definisjonen er knyttet til at terror medfører redsel gjennom trusler og hyppige voldsutøvelser. Terror kan videre utføres av både stater, ulike grupper og individer (Sitter 2017). Selve begrepet terror er altså

forbundet med en negativ oppfatning, fordi voldsbruken og trusler knyttet til dette står sterkt i begrepsforståelsen. På grunn av dette ønsker noen terrorgrupper heller å bli assosiert og definert som gerilja- eller frigjøringsgrupper for å få større legitimitet (Hoffman, 2006, ss. 19-23). Terror kan ses på som væpnet propaganda og er sjeldent en fare for staters suverenitet (Sitter N. , 2017).

Målgruppen for voldshandlingene er ofte ikke relatert til selve ofrene for handlingen (Sitter N. , 2017, s. 12). Tidligere var målgruppen for islamistiske terroraksjoner i Vesten ofte noen som representerte myndighetene (politi og militært personell). Den senere tiden har målene beveget seg i retning av sivile på offentlige steder (PST, 2017).

Et par av de klassiske målene for terrorisme er relatert til oppmerksomhet samt trusler om å få noen til å gi etter for ulike typer av krav, som ofte er knyttet til politikk eller religion (Bjørgero, 2011).

Det finnes flere ulike tilnærminger til terror. David C. Rapoport, som er en amerikansk forsker, delte inn terrorisme i 4 ulike tids bølger sett i et historisk perspektiv etter angrepene i USA i 2001 Anarkistiske terrorbølge (ca.1881-1914), nasjonalistisk og antikolonialistiske terrorbølge(ca.1920-1962), venstreorienterte terrorbølge (ca.1970-80) og religiøs terrorbølge (ca. 1981-) (Nordenhaug & Engene, 2008, ss. 16-18). Den fjerde bølgen skiller seg ut fordi den ikke er basert på politisk ideologi. Denne type terrorisme omfatter alle de store religionene, men domineres likevel av islam og er mer kompromissløs enn de tidligere (Nordenhaug & Engene, 2008). Rent historisk omfatter denne bølgen de største endringene innen terror, da disse terrorgruppene ønsker å utslette eller endre de eksisterende styreformene. Dette vanskeliggjør forhandlinger, som f.eks. er mer akseptable i tilknytning til nasjonal selvråderett. Al-Qaida og ISIL er de to mest fremtredende terrorgruppene innen den fjerde bølgen (Sitter N. , 2017, s. 183).

Jihadistiske terrorangrep bar tidligere preg av å være sentralt ledet samt være komplekse aksjoner bestående av flere gjerningsmenn (PST, 2017). Etter angrepene i Norge den 22. juli 2011 har oppmerksomhet blitt rettet mot angrep utført av individer uten vesentlig støtte fra terrororganisasjoner, såkalte soloterrorister (Sitter, 2017, s. 10). Etter 2014 har det vært en økning i slike angrep, og i tiden jan. 2015 til sep. 2016 var 74 % av terroraksjonene i Vesten

utført av soloterrorister. Terroristene er gjerne alene om selve angrepet, men de har ofte fått hjelp til planleggingsprosessen via sosiale medier og krypterte plattformer til blant annet å definere mål for aksjonen (PST, 2017). Det er antatt at Norge er mindre utsatt for islamsk terror sammenliknet med andre land i Vesten på grunn av mindre sosiale klasseforskjeller, bedre mobilitet og integrering samt evne til å svekke rekruttering (Hegghammer, 2017).

I artikkelen «The Modus Operandi of Jihad Terrorist in Europe» ble 122 terroraksjoner i perioden 1994-2013 analysert. Resultatene viste at terroristene var mer selektiv med hensyn til målene for angrep, mens det var større forskjell i valg av type angrep og våpen som ble brukt. Videre konkluderte rapporten på at det var mest sannsynlig at mindre angrep ble gjennomført ved bruk av bomber eller andre mindre konvensjonelle våpen (Nesser & Stenersen, 2014). I Vesten er det nå en dreining til terroraksjoner utført med enkle midler (PST, 2017). Til sammen har det i perioden 1994- 2016 vært 135 planlagte og gjennomførte terroraksjoner i Europa. Av disse har terrorgrupper som kan betraktes som jihadistorganisasjoner, stått for ca. 50. En tredel av aksjonene har vært gjennomført i tiden 2014-2016 (Nesser et al, 2016).

Andre kjennetegn på den fjerde bølgen er at terrororganisasjoner operer mer globalt og på tvers av nasjonale grenser sammenliknet med tidligere, samt at de er knyttet sammen via nettverk hvor sosiale medier er et viktig verktøy (Hoffman, 2006, ss. 220-225).

Terror er også knyttet til begrepet hybrid krigføring (Karlsen, 2010, s. 10). Under hybrid krigføring, vil partene vanligvis benytte forskjellige virkemidler. Dette inkluderer alt fra terror, annen alvorlig kriminalitet til konvensjonelle metoder for krigføring samt utnytte lokale geografiske fordeler (Daltveit & et al, 2010, s. 53).

I 2013 argumenterte forskeren Thomas Hegghammer for at man bør skille mellom fremmedkrigere og terrorister. Han argumenterte for at flere fremmedkrigere foretrakk å kjempe i en krigssone langt borte fra hjemlandet fremfor å planlegge terroraksjoner i hjemlandet. Det at en fremmedkriger ikke nødvendigvis blir en terrorist i hjemlandet etter retur er viktig å forstå, for å få et korrekt trusselbilde og unngå sløsing med ressurser (Hegghammer, 2013).

Kompetanse og kunnskap om hvordan terrororganisasjoners økonomi- og finanssystem fungerer er helt avgjørende for utvikling av effektive kontraterror strategier (NUPI, 2015). Like etter angrepene i USA den 11.9.2001 uttrykte president Bush at den første fasen av krigen mot terror var et angrep på terrorfinansiering (Basile 2004). Rapporten «The Financing of Jihad Terrorist Cells in Europe» er en analyse av hvordan jihad terrorcellers finans- og økonomisystem i Europa fungerer. Denne artikkelen viser til at det er vanlig at det er terroristenes egne lønninger og midler som finansierer aksjonene. Halvparten av terrorcellene var selvfinansierte. Kun en av 40 celler mottok støtte fra sine internasjonale moderorganisasjoner, og det var al-Qaida (Ofte dal, 2014).

Årsakene til terrorisme er flere og kan fremstå som utvetydige. Enkelte teorier viser til krig, svake stater, påtagende ulikheter innen samfunnet, fredsprosesser som ikke er ferdigforhandlet, utbredelse av terror til nabostater, sosial uro som har sin opprinnelse i fattigdom, politiske forhold som okkupasjon, umodne stater, globalisering samt religion (Lia, 2005, s. 15). Det viser seg ofte at terrorhandlinger utføres av en gruppe med definerte strukturer og kommando-kontrollsystem, eller enkeltindivider drevet av en bestemt ideologi (Hoffman, 2006, s. 40). Noen av årsakene på et individuelt nivå kan knyttes til diskriminering, fremmedgjøring samt marginalisering ved at myndigheter ikke sørger for at grunnleggende behov ivaretas (Bratvoll, 2017). Det er vist til at følgende faktorer kan ha bidratt til økt terror de siste årene: flere rekrutteres, en frustrert økonomisk underklasse av muslimer, konflikter i Midtøsten og økt mulighet til å drive propaganda samt nettkommunikasjon (Hegghammer, 2017).

I tillegg til forståelse av grunnleggende årsakene til terror er det viktig å kjenne til de ideologiske motivene basert på religion, som ligger bak den aggresjon og voldsutøvelse begått av al-Qaida og ISIL. Dette krever kunnskap om retningene wahhabismen og salafisme innen islam (Wibye, 2017, s. 12).

2.2 Wahhabisme og salafisme

Ideen om religionen islam som styreform har sine røtter i tiden etter Mohammed (570-632 e.Kr.) (Sitter N. , 2017, s. 185). Politisk islam, islamisme, har fått stadig

større gjennomslagskraft siden 1970 årene. Den har påvirket sine omgivelser og hverdagslivet i en negativ retning (Wibye, 2017, s. 12).

Wahhabismen ble grunnlagt på 1700 tallet i ørkenen på den Saudiarabiske halvøy av Muhammed ibn Abdul Wahhab, som etablerte en ekstremt konservativ versjon av islam (Kamolnick, 2017). I hans tolkning av koranen sto refselsler sentralt, slik at det rent åndelige og religiøse kom i bakgrunnen (Wibye, 2017, s. 16).

Muhammed ibn Abdul Wahhabs trosretningen forkastet alle andre former for religiøs tilknytning inklusivt andre former for islam som sjiaer og sufier. Videre var det helt grunnleggende at alle som ikke etterlevde hans læresetninger skulle drepes, eiendom konfiskeres og deres koner og døtre tas med makt. Wahhabiene ødela alle historiske eller religiøse monumenter, gravsteder og liknende med unntak av moskeer. Wahhabismen er også nært knyttet til maktutøvelse og kan sees på som en av de to grunnpilarene i statsdannelsen av Saudi-Arabia.

Wahhabismens tolkning av islam var helt sentral da al Saud familien erobret mye av den arabiske halvøyen. Etter 1930 var det imidlertid en litt mildere tilnærming. Kong Faisal al Saud reinførte imidlertid den strengeste fortolkningen av wahhabismen på 1970 tallet og samtidig startet misjonering til utlandet (Wibye, 2017, s. 18).

Varianter av wahhabismen utgjør i dag et ideologisk grunnlag for flere av de sunnimuslimske terrorgruppene som opererer i dag (Wibye, 2017). Jihad er en plikt for wahhabiene, og de har ingen toleranse for mennesker med en annen tro enn dem selv (Kamolnick, 2017). Bare en legitim myndighet kan påta seg ledelsen av jihad, med formål å innføre wahhabisme i islamske samfunn samt spre denne trosretningen globalt (Kirkpatrick, 2014). Wahhabismen har som mål å praktisere islam på en konservativ måte lik den på 1700 tallet. De ønsker å avvise alle former for modernisering av religionen, som de mener ødelegger den opprinnelige troen. De mest ekstreme innen wahhabitradisjonen fordømmer tilhengerne av sekulære lover som vantro, og setter til og med den nåværende Saudi Arabiske regjeringen i den kategorien (al-Ibrahim, 2014).

Sentralt i wahhabismen er Sharia som både knyttes til religion, politikk og ideologi. Det er en samling lovregler, rettsprinsipper og dagligdagse regler omtalt i Koranen. De regulerer omtrent alt fra statsrett, politikk, næringsliv/handel,

sivilrett og ned til detaljerte regler for kosthold og personlig hygiene (Wibye, 2017, s. 91).

Salafismen er nært beslektet med wahhabismen. Salafistene har et grunnleggende ønske om å leve som de gjorde da islam ble dannet, og oppsto i Sudan rundt det 20. århundre. Denne trosretningen har også spredt seg til flere ulike deler av verden inkludert Europa, og mange jihadistiske terrorister har denne trosretningen (Wibye, 2017, s. 97). Viktige felleselementer innenfor wahhabismen og salafismen er blant annet en støtte til Palestina, antikolonisme- og imperialism, motstand mot europeisk kristendom og sekularisme (Kamolnick, 2017). Både Al-Qaida og ISIL har sin forankring i wahhabismen og salafismen. De bruker både hybrid krigføring og terror for å nå sine mål, noe som medfører at myndighetene kan se på disse både ut fra et militært- og politiperspektiv.

Endringer i terroraksjoner og synet på hvordan myndighetene betrakter terror, medfører ofte endring av strategi for bekjempelse av terror (Sitter N. , 2017). Grunnleggende forståelse for strategibegrepet og ulike strategimodeller for bekjempelse av terror er viktig for å forstå hvilken hovedretning innen strategi som ligger til grunn for terrorbekjempelse. Strategiforståelse er også viktig for å kunne analysere både al-Qaida og ISIL.

2.3 Strategi

Begrepet strategi forbindes gjerne med noe som er viktig, men har en videre betydning. Begrepsforståelsen av strategi er ofte knyttet til militær aktivitet, mens enkelte tilbakefører ordet til antikkens Hellas. De historiske definisjonene omfatter en del sentrale elementer i strategiforståelsen som fremdeles er aktuell. Dette omfatter f.eks. posisjonering, forståelse og å være smartere enn «fienden», ledelse og praktiseringen av strategien samt kompetanse til å fatte riktige beslutninger og lede gjennom andre (Løwendal & Fred E, 2009, ss. 22-42).

Innen teori finnes det fire hovedretninger for strategi. Den ene omtales som den klassiske tilnærmingen, som vektlegger analyse, planlegging og befal (Wittington, 2002, ss. 25-65).

Strategi har ofte konsekvenser for mennesker i en eller annen form. Begrepet etikk er derfor nært knyttet til strategi. Det finnes to hovedretninger innen etisk teori. De omtales som pliktetikk og konsekvensetikk. Pliktetikken er nær knyttet til regelstyring, og har et hovedprinsipp om at en handling er etisk hvis man gjør sin plikt uavhengig av konsekvensene. Moralsk verdi er knyttet til handlingen og ikke konsekvensene. Konsekvensetikk er knyttet til målstyring og legger til grunn at handlinger er gode om de har gode konsekvenser (Løwendal & Fred E, 2009, ss. 74-81).

Kvaliteten på valgte strategi kan i ettertid vurderes opp mot om organisasjoner når de mål som er satt på en måte som er besluttet (Løwendal & Fred E, 2009, ss. 95-102). I forhold til bekjempelse av terrorisme har vestlige stater tatt i bruk ulike strategier. De har i forskjellig grad lyktes med hensyn til både måloppnåelse og hvordan de har gjennomført sine strategier på (Sitter N. , 2017).

Et tilbakevendende dilemma for strategier for terrorbekjempelse for vestlige stater er forholdet mellom ønskede tiltak og behovet for å etterleve demokratiske prinsipper og menneskerettigheter. I løpet av de siste 150 årene har det flere ganger vært uttalt og iverksatt tiltak som bryter med grunnleggende prinsipper for rettsstaten og menneskerettigheter. Blant annet uttalte president George W. Bush etter terrorangrepene i USA den 11. september 2001, at såkalt «waterboarding» var et akseptert middel i terrorbekjempelse (Sitter N. , 2017, s. 282). I kjølvannet av nevnte angrep etablerte også amerikanske myndigheter fangeleiren Guantanamo på Cuba. I januar 2017 satt det fengslet 59 fanger der uten at de har fått en rettergang, som er vanlig i demokratiske stater. Fangeleiren har blitt kraftig kritisert av både menneskerettighetsorganisasjoner og FN (FN, 2016).

USA innførte like etter terrorangrepene i 2001 US Patriot Act, og formålet var å styrke bekjempelsen av terror. Loven er omfattende, komplisert og regulerer blant annet forhold knyttet til straffeprosess, datakriminalitet samt etterretning (US Gov., 2017). Den er omstridd, fordi den svekket rettsikkerheten til enkeltpersoner ved at de kan pågripes og fengsles uten siktelse, tiltale og dom (Zayas, 2005). Slike tiltak er imidlertid ikke av ny dato. I løpet av de siste 150 årene har det vært fremmet mange argumenter for at viktige prinsipper etablert i vestlige demokratier med hensyn til menneskerettigheter og rettsvern må vike. Over tid har det variert

hvilke strategier og tiltak stater har valgt å benytte, og dette har hatt sammenheng med hvilken type terrorisme som skal bekjempe samt hvordan truslene har blitt tolket (Sitter N. , 2017, s. 283).

Under den anarkistiske bølgen anså styresmaktene terror som forbrytelser og politiet fikk delegert myndighet til å bekjempe fenomenet. Politiet ble forsterket, nye lover ble vedtatt og visse organisasjoner ble forbudte. I løpet av forholdsvis kort tid ble terrorismen eliminert (Sitter N. , 2017, ss. 29-49 og 287-289). Denne bølgen medførte en ny strategi for terrorbekjempelse ved bruk av militærmakt eller en kombinasjon av bruk av militærmakt og politi. Etter hvert innså styresmaktene at denne type terror var nært knyttet til underliggende politiske årsaker, og dermed fikk politikere og diplomater en mer tydelig rolle i strategien for terrorbekjempelse (Sitter N. , 2017, ss. 52-80 og 289-290).

Under den tredje bølgen av terror valgte blant annet både Italia og Tyskland å anse terror som et kriminelt problem. Politiet var derfor en viktig del av strategien for bekjempelse av terror. Det ble opprettet nye enheter innen politiet, lovverket ble endret og påtalemyndigheten styrket. All form for forhandling ble forkastet, men samtidig ble ikke aksjoner møtt med militærmakt som terroristene håpet. Det var politiet som sto for innsatsen mot både kidnappinger, kaprede fly og okkuperte ambassader. Spesielt etter Waco i 1993 fikk myndighetene kritikk for innsatsen. I denne perioden ble politi- og etterretningssamarbeid utvidet ved opprettelsen av TREVI og Bernklubben (Sitter N. , 2017, ss. 139-179 og 292-294).

Terror ble også ansett som en form for væpnet propaganda under den tredje bølgen. Det ble da utviklet en rekke nye tiltak og strategier, som blant annet omtales som begrensingsstrategien. Den innebærer å redusere betydningen av terrorangrep samt å forsøke å ødelegge legitimiteten til terrorismen. I 1980 årene innførte britene et kringkastningsforbud, som forbød videreformidling av opptak av Sinn Fein og ti andre grupper knyttet til Nord- Irland. Offentlig debatt og sterk vektlegging av mediene var også en viktig strategi i denne sammenheng.

Propagandadimensjonen som motstrategi ble tatt i bruk, og påvirkning av holdninger samt meninger ble viktige elementer i terrorbekjempelsen.

Straffereduksjon for terrorister ble tatt i bruk som virkemiddel, for å kunne etterforske sakene godt. Samtidig ga offentlige uttalelser om resignasjon fra ledere innen terrororganisasjonene god effekt (Sitter N. , 2017, ss. 139-179).

Propagandadimensjonen i terrorisme har blitt en utfordring i takt med den fjerde bølgen av terror, som baserer seg på fundamentalistisk religiøs terror (Sitter N. , 2017, s. 283).

Historisk sett går den viktigste skillelinjen på strategivalg mellom politi- og militærbasert tilnærming på den ene siden og forhandlinger og diplomati på den andre. Militærmodellen består i hovedsak av tre typer tiltak som baserer seg på etterretningssamarbeid mellom sivile og militære organisasjoner, væpnede militære aksjoner, operasjoner utenlands og mer ordinære former som COIN (Counter Insurgency Operations) lik det vi har sett i Afghanistan og Irak i moderne tid. Fra en ren politi- militært tilnærming er strategien nå mer kompleks og sammensatt (Sitter N. , 2017, ss. 282-287).

Tabellen under viser en oversikt over de fire hovedstrategiene basert på hvordan terror tolkes av myndighetene, hvem som får myndighet til terrorbekjempelse, samt statlige, internasjonale og Non Governmental Organizations (NGOs) tiltak (Sitter N. , 2017, s. 294):

Hvordan terror tolkes	Myndighet	Statlige tiltak	Internasjonale organisasjoners tiltak	NGOs tiltak
Kriminalitet	Politi	-Lover og forbud -Arrestasjon og påtale -Etterretning	-Folkeretten -Utleveringsavtaler -Samarbeid	-Info -Støtte til ofre -Kritisk overvåkning av stater
Krig	Militær	-Paramilitære enheter -Kamp og COIN -Internasjonale operasjoner	-Informasjon -Politisk koordinering -Militært samarbeid	-Informasjon -Nødhjelp -Kritisk overvåkning av stater
Politisk	Politikere	-Forhandlinger -Fredsprosess -Politisk reform	-Forhandlinger -Oppfølging -Garantier	-Info -Støtte til iverksettelse -Forsoning
Propaganda	Politi og andre	-Kontrapropaganda -Beskytte mål -Amnesti og exit	-Kontrapropaganda -Kommunikasjon -Koordinering	-Kritisk overvåkning av grupper -Info -Kontra propaganda

Tabell 1: «Oversikt over hovedstrategier for terrorbekjempelse». Tabellen er i sin helhet hentet fra boken *Terrorismens Historie* av Nikolai Sitter (Sitter N. , 2017, s. 294)

Etter angrepene i USA den 11. september 2001 har de fleste vestlige land valgt en strategi for bekjempelse av terrorisme, som ligger nær en blanding av de ulike hovedstrategiene vist i tabell 1. USA skiller seg imidlertid ut og har en hovedstrategi basert på den militære modellen (Sitter N. , 2017), og har som overordnet policy å forstyrre, ødelegge og bekjempe al-Qaida og deres tilhengere. I denne forbindelse har de utarbeidet tre hovedmål: angripe og ødelegge eksisterende al-Qaida nettverk, forebygge radikaliserings og rekrutterings og beskyttelse av USA og amerikanske interesser (Kamolnick, 2017). I tillegg benytter USA etterretning, ødeleggelse av finanser, bekjempelse av fremmedkrigere og forebygger terrortrusler internt. Strategien mot ISIL er å angripe og ødelegge organisasjonen ved bruk av militære midler, bekjempe dem ved hjelp av cyber og informasjon samt forebygging av angrep ved hjelp av etterretning (Kamolnick, 2017). Dette er i samsvar med Israels hovedtilnærming for bekjempelse av terror.

EU har valgt en strategi som ligger mot politi- eller propagandamodellen, og spesielt de landene som har lang erfaring med bekjempelse av terror (eks. Storbritannia, Spania, Frankrike, Italia og Belgia). Viktige elementer i strategien er å bekjempe radikaliserings, rekrutterings, verne mål, styrke strafferetten og krisehåndtering (Sitter N. , 2017, ss. 295-300). I Frankrike deltar 7000 soldater i «Operasjon Sentinelle», og militære avdelinger patruljerer i trafikkerte gater samt deltar i overvåkning av flyplasser, jernbane og stadioner (Seidelin, 2017). I Belgia patruljerer militære avdelinger viktige hovedgater i Brussel (Flanders Today, 2015).

Strategien er langsiktig og baserer seg på internasjonalt samarbeid, blant annet ved å forsøke å undergrave terrorgruppens legitimitet og status. Dette er i samsvar med begrensingsstrategien ved at målet er å redusere trusselen over tid. Dette kan skje ved at ledelsen fjernes og en indre kollaps av organisasjonen oppstår ved hjelp av ulike tiltak. Disse tiltakene kan være statsbygging, støtte til ofre og lokale tiltak for å forebygge radikaliserings og rekrutterings. I tillegg er en aktiv og offensiv kommunikasjonsstrategi i forhold til å ødelegge det bildet al-Qaida og ISIL selv forsøker å danne viktig. Det er viktig å svekke legitimiteten og sympatien til gruppene, samtidig med å gi tilhengere en mulighet for å forlate

disse. Dette innebærer en langtidsstrategi, som medfører at det sivile samfunnet må leve med terrortrusler over tid (Sitter N. , 2017, ss. 295-300).

Politi- og etterretningssamarbeid står sterkt i forhold til bekjempelse av al-Qaida og ISIL. Gruppene følges nøye og aktiviteten analyseres fortløpende og resultatene deles innenfor de etablerte politi- og etterretningssamarbeidene (Sitter N. , 2017, ss. 295-300). Hovedstrategien for vestlige stater for bekjempelse av Al-Qaida og ISIL har vært som vist i tabell 2 (Sitter N. , 2017, ss. 286-287):

Terrorgruppens navn	Hovedstrategi	Utfall
Al Jihad, Egypt	Militærmakt og politi	Trussel svekket, nye grupper oppstått
Al Qaida	Militærmakt, svekket internasjonal kapasitet	Lokal terror
ISIL i Syria og Irak	Militærmakt, politi, ikke nedkjempet	Borgerkrig
Al Qaida avdelinger og ISIL provinser	Varierer, militærmakt, lite effektivt	Økende antall avdelinger og fotfeste i flere provinser
Islamisme i Saudi Arabia	Militær, politi, propaganda	Rask eliminasjon av trusler
Al Qaida og ISIL i Europa og USA	Politi	Usikkert, økt trusselbilde siste 2 år

Tabell 2: «Oversikt over strategi for terrorbekjempelse av ISIL og Al-Qaida». Tabellen er i sin helhet hentet fra boken *Terrorismens Historie* av Nikolai Sitter (Sitter N. , 2017, ss. 286-287)

De ulike hovedstrategiene for terrorbekjempelse og begrepsforklaringene knyttet til terror, wahhabisme og salafisme og strategi er grunnleggende for den videre analysen. For å belyse problemstillingen har vi valgt en metode, som er basert på en organisasjonsanalyse av al-Qaida og ISIL ved hjelp av analysemetodikk beskrevet i Morgans «Organisasjonsbilder».

3 METODE

Vi har valgt en kvalitativ tilnærming for å belyse vår problemstilling, for å få en bedre forståelse samt innsikt i de forhold som problemstillingen beskriver. I denne forbindelse benyttet vi oss av sekundærdata i form av foreliggende materiale ved å bruke dokumenter, forskningsrapporter, litteratur og avisartikler. Hovedtyngden for oppgaven vil være basert på litteratursøk i BibSys, FFIs arkiv, NATO, NUPI,

forskning.no, www.radikalisering.no samt andre relevante åpne kilder. I tillegg benyttet vi forelesningsmateriale fra BI og PHS. Vi søkte på ord som «al-Qaida, ISIL, IS, Daesh, terror, terrorangrep, terrorangrep Vesten, organisering ISIL, organisering al-Qaida, finansiering terror, rekruttering terror, radikaliserings, Jihad, oversikt terrorangrep, wahhabisme, modus operandi, strategi og etikk».

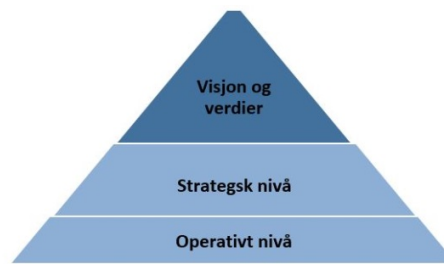
Resultatene av dokumentetsøket ble brukt i en kvalitativ analyse.

Både al-Qaida og ISIL er jihadistiske terrororganisasjoner og har åpenbart en del likheter, som kan ha betydning for politiets strategi for bekjempelse av terror. Hensikten med analysen var å undersøke hvilke likheter det var mellom terrororganisasjonene, og om det også fantes forskjeller mellom dem med betydning for strategien. For å undersøke brukte vi en organisasjonsanalyse med hovedvekt på en politisk og kulturell forståelse samt operasjon med utgangspunkt i Morgans analysemodell beskrevet i «Organisasjonsbilder» (Morgan 2004). Vi fant denne analysemodellen anvendelig og relevant, samtidig som vi kunne kombinere resultatene av analysen ved å bruke dem i en modell for strategi for bekjempelse av terror.

Vi så nærmere på hvilke politiske styringssystemer som er tilstede i de to organisasjonene. Med dette som utgangspunkt undersøkte vi terrororganisasjonene med henblikk på mål, verdier og grunnholdninger i organisasjonene samt eventuelle interessekonflikter (ideologi og målsetting).

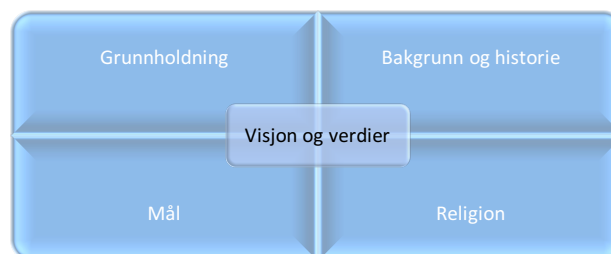
Til slutt analyserte vi makt herunder formell autoritet i ledelsen, beslutningsprosesser, kontroll, kunnskap og informasjon, teknologi, nettverk, kontroll over mot organisasjoner, symbolikk og kjønnsrelasjoner. Videre så vi på al-Qaida og ISIL i en kulturell kontekst blant annet deres verdier, prinsipper og filosofi samt deres operative ledelse (Morgan, 2004).

Ut fra dette har vi satt sammen en analysemodell for al-Qaida og ISIL basert på modellene under:

Figur 1: Overordnet modell for organisasjonsanalyse med bakgrunn i inndeling i en organisasjon i ulike nivåer (Weiman, 2014)

Figur 1 viser vår overordnede tilnærming til analysen. Under følger tre modeller som viser hvilke faktorer som inngår i dybdeanalysen. Den første viser hvilke elementer som inngår i analysen på det øverste nivået:

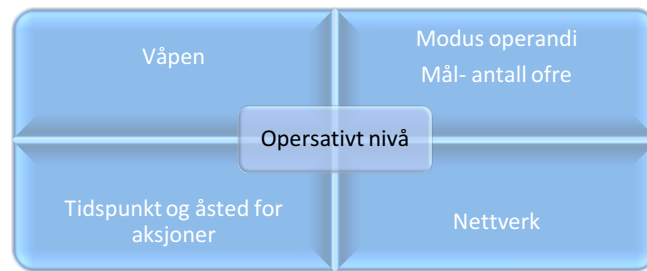
Figur 2: Elementer som inngår i analyse av den overordnede policyen basert på verdier og andre viktig grunnleggende elementer til terrororganisasjonene

I figuren under vises hvilke elementer innen det strategiske nivået som inngår i analysen:

Figur 3: Elementer som inngår i analyse av den strategiske ledelsen av al-Qaida

På det operative nivået ser vi på blant annet disse faktorene:

Figur 4: Elementer som inngår i den operative analysen av al-Qaida og ISIL

Videre sammenliknet vi de to terrororganisasjonene al-Qaida og ISIL. Deretter undersøkte vi om det var likheter og forskjeller mellom dem sett ut fra et overordnet perspektiv, strategisk ledelse og operasjon. Til dette brukte vi både tekst og tabeller med utgangspunkt i organisasjonsanalysen beskrevet over. Vi analyserte så resultatene fra studien av al-Qaida og ISIL opp mot den forståelsen vi har tilegnet oss av politiets strategiske føringer for terrorbekjempelse sammenliknet med politimodellen, politi/militær- og politi/propagandamodellen. Det er viktig at funnene av undersøkelsen er pålitelige og gyldige.

Reliabiliteten er knyttet til kildekritikk og har fokus på pålitelighet av innhentet data. Ved en dokumentanalyse er kildene til informasjonen viktige i denne sammenheng (Hellevik, 2009). I forbindelse med reliabilitet har vi forsøkt å vurdere hvor pålitelig innholdet i oppgaven er i forhold til bruk av de kilder vi har benyttet. Vi har for det meste brukt faglitteratur og forskningsrapporter, men har også brukt aviser og informasjon som er tilgjengelig på internett. Det betyr at vi har forsøkt å være kritiske til de to sistnevnte kildene, og brukt de med mer varsomhet enn anerkjente fagkilder. Mesteparten av informasjonen vi har brukt fra slike kilder kan imidlertid gjenfinnes i andre tilsvarende kilder, og vi har således samme data fra flere tilsvarende kilder. Dette styrker påliteligheten for innsamlede data.

Validitet er knyttet til om man faktisk undersøker det man ønsket innledningsvis, og for denne oppgaven baserer det seg på gyldigheten av analyseresultatene basert på innsamlet materiale. Denne oppgaven vil kunne sies å ha gyldighet for en sammenlikning av ISIL og al-Qaida, men er ikke gyldig for andre enn de som inngår i casestudien (Andersen, 2013).

Vi har vært oppmerksomme på at det ligger en risiko i å bruke kilder, som ikke er ren faglitteratur eller forskningsrapporter. Dette fordi man ikke helt vet intensjonen med artiklene. Vi har tatt utgangspunkt i åpne kilder relevant for politiets strategi for bekjempelse av terrorisme og knyttet dette til de ulike modellene for strategi for bekjempelse av terror. Disse er kategorisert i ulike variasjoner av politi-, militær og propagandamodellene.

4 POLITIETS STRATEGIER FOR TERRORBEKJEMPELSE

Den norske strategien for terrorbekjempelse bærer helt klart preg av en klassisk tilnærming ved bruk av analyse, forskning og bruk av planverk. Vi vil i dette kapittelet beskrive politiets strategiske føringer og tiltak for bekjempelse av terror, inndelt i kategoriene politimodell, politi/militær modell og politi/propaganda modell med utgangspunkt i teori om bekjempelse av terror.

4.1 Politimodellen

Regelverksutvikling er et av hovedelementene i politimodellen for bekjempelse av terror. Etter terroranslag både i Norge og internasjonalt har det vært et fokus på både nasjonal og internasjonal lovgivning, som har til formål å bekjempe og avdekke terroraksjoner (Datatilsynet, 2015). I Norge har dette blitt fulgt opp med en utvikling av lovgivning knyttet til straffbare handlinger med hensyn til terror. I 2015 ble straffeloven av 1902 erstattet med en ny lov, som blant annet inneholdt et helt kapittel knyttet til terror (kap. 18). Både planlegging av terrorforbund, terrorfinansiering, rekruttering til terrororganisasjoner, terrorbombing, ulovlig kontroll over oljeinstallasjoner, utslipp samt bruk av CBRN våpen, gisseltaking i terrorøyemed og angrep på VIP (myndighetspersoner) ble straffbart. I 2013 ble deltakelse i terrororganisasjoner straffbart, og tre år senere ble også rettstridig deltakelse i militær virksomhet i væpnet konflikt i utlandet (fremmedkrigere) samt rekruttering til slik virksomhet straffbart. I tillegg ble strafferammen for grove terrorhandlinger utvidet fra 21 års fengsel til 30 år (Lovdata, 2017).

Enkelte av de nye lovhjemlene kan ha til dels stor inngripen i privatsfæren til innbyggere. Datatilsynet har en reel bekymring for at denne inngripen ikke står i forhold til formålet med lovverket (Datatilsynet, 2015). I mars 2016 fremmet Justisdepartementet et lovforslag som ville gi politiet anledning til å lese av tale og data direkte fra telefoner og tastaturer, noe som hadde vært et ønske fra PST

over langt tid. Dette fordi erfaringer viste at både e-post, SMS og telefonsamtaler ble kryptert, noe som gjorde telefonkontroll og skjult kommunikasjonskontroll vanskelig. Departementet foreslo også at retten til bruk av tvangsmidler uten rettens godkjenning ble utvidet til også å gjelde saker som dreide seg om forhindring og forebygging av terroraksjoner i Norge (Politi Forum, 2016). Disse tiltakene ble iverksatt 8. juni 2016 ved utvidet hjemmel til politiet for bruk av teknisk sporing, elektronisk- og kommunikasjonskontroll samt dataavlesning (Lovdata, 2017). Etterretning er et av kjennetegnene på tiltak nevnt i politimodellen.

Datatilsynet har fokus på at alle tiltakene skal ha en klar lovhjemmel, for å sikre forutsigbarhet og rettssikkerhet for borgerne. Videre mener de at tiltakene skal være så spesifikke som mulige, for å unngå unødvendig overvåkning og masseinnhenting av informasjon fra store deler av befolkningen. Datatilsynet er også tydelige på at alle tiltak om overvåkning skal være underlagt uavhengig kontroll som EOS utvalget, særlig de hemmelige tjenestene og skjult bruk av tvangsmidler (Datatilsynet, 2015).

De siste årene har stadig flere tiltak for å forhindre terrorfinansiering blitt implementerte, men oppfølgingen av tiltakene har vært mangelfulle. I alt 194 land har innført tiltak mot terrorfinansiering, mens bare 30 av disse har straffehjemler knyttet til lovbrudd. Det er legalt å plassere penger i skatteparadis, selv om midlene i utgangspunktet er illegale og kan anses som ulovlig kapitalflukt. Dette skaper utfordringer. Systemet med skatteparadis er i stor grad knyttet til hemmeligholdelse av informasjon, noe som gjør det vanskelig å følge illegale finansstrømmer. Tiltak rettet mot dette er f.eks. Land-for-Land rapportering (LLR), egentlige eierskapsregistre og automatisk informasjonsutveksling. Så langt har ikke finansielle sanksjonene hatt de store effektene på terroristorganisasjoner, og i forhold til finansieringssystemet må det en strengere håndhevelse av allerede eksisterende lover til i tillegg til mer utstrakt samarbeid mellom privat-offentlig virksomhet, beslutningstakere og NGOer (Kvamme, 2017). Regjeringens strategi omfatter forebyggende tiltak, rapportering og tilsyn, finansiell etterretning, etterforskning og ulike typer for inndragning samt kompetansehevingstiltak innen finansiell etterforskning og metodeutvikling (Worren, 2016), noe som er i samsvar med politimodellen.

Straffeforfølgning er et av hovedelementene i politimodellen. I 2012 ble to personer i Norge dømt for terrorplanlegging mot danske Jyllandsposten og Kurt Westergaard til henholdsvis 7 og 3 års fengsel i Neptunsaken (NRK, 2016). Etter den nye terrorlovgivningen trådte i kraft i 2013 er tilsammen 22 personer siktet og av disse 6 domfelt, 7 personer sitter for tiden i varetekt, 1 er utvist og 7 personer er etterlyst gjennom Interpol (PST, 2017). Det foreligger et forslag fra regjeringen om å både kunne utvise utlendinger som har gjort seg skyldige i krigsforbrytelser, og at krigsforbrytere ikke får muligheten til å etablere seg i Norge. Dette vil gjelde både for asylsøknader og søknad om opphold på andre grunnlag (Regjeringen, 2016).

En arbeidsgruppe (Røksundutvalget) nedsatt av Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har i samarbeid med Statsministerens kontor utarbeidet rapporten «Forsvarets bistand til politiet», som var et forslag til ny bistandsinstruks. Den nye bistandsinstruksen ble godkjent den 16.6.2017. Bistandsinstruksen har forenklet prosessen for anmodning om bistand fra Forsvaret til politiet. Politiets ansvar ble understreket. Ved maritime oppdrag er det politimesteren som anmoder om bistand og setter rammeverket, mens Forsvaret leder og gjennomfører aksjonen (Politiforum, 2017). Forsvarets bistand til politiet er ment å dekke mange ulike scenarier knyttet til samfunnsberedskap, og blant annet ved pågående livstruende vold (PLIVO), som terror kan betraktes som.

Kritikken mot bistandsinstruksen har handlet om viktige forhold knyttet til blant annet politiets våpeninstruks. Spesielt ordlyden i våpeninstruksen som slår fast at den «gjelder så langt den passer» for fellesaksjoner mellom politi og militære avdelinger. Dette fremstår som for skjønnsmessig og uklart mener politiadvokat Spurkland. Kritikken handler også om hvorvidt militært personell kan bruke Forsvarets våpen og metoder, og hvilke avvik i forhold til politiets obligatoriske våpenopplæring og trening som kan aksepteres (Spurkland, 2017).

Den 29.3.2017 leverte Bevæpningsutvalget sin innstilling til Justisdepartementet etter det hadde evaluert bevæpningsgrunnlaget for norsk politi. Flertallet konkluderte med at et ubevæpnet politi med fremskutt lagring av våpen i kjøretøy

synes tilstrekkelig. Mindretallet gikk inn for et ubevæpnet politi med fremskutt lagring av uladd våpen på kropp. Til grunn for utvalgets vurdering lå følgende prinsipper: nødvendighet, legalitet, forholdsmessighet og ansvarlighet. I rapporten vises det imidlertid til at åtte av 76 terrorplot (planlagte og gjennomførte aksjoner) i tiden 2001-2014 i Europa muligens kunne ha vært unngått ved bruk av bevæpnet politi. Disse terroraksjonene gjaldt pågående skyting mot folkemengder, og hvor terrorister dreper så mange de klarer inntil politiet kommer til stedet (Regjeringen, 2017).

Alle de nevnte tiltakene er typiske for en ren politimodell, og den norske strategien bærer preg av dette. Strategien for bekjempelse av terror i Norge har imidlertid beveget seg over til å også inkludere elementer fra politi/militærmodellen.

4.2 Politi/militærmodell

I den kombinerte politi/militære modellen er felles etterretning et av kjernetiltakene. For å styrke og formalisere samarbeidet mellom PST (Politiets sikkerhetstjeneste) og den militære etterretningstjenesten (E) ble Felles kontraterrorsenter (FKTS) opprettet i 2014 etter anbefalinger fra 22. juli kommisjonen. FKTS ledes av PST. Erfaringer så langt har vist at FKTS har bidratt positivt til bedre etterretning og koordinering mellom sektorer samt at evnen til å dele informasjon er styrket (Regjeringen, 2015-2016, kap.3).

Videre er samarbeid mellom militære- og politistyrker regulert i den nye bistandsinstruksen, noe som også inngår i kombinasjonsmodellen politi/militær. Forholdet mellom politi- og militærmakt har tradisjonelt vært preget av adskillelse og separasjon. Forsvaret har hatt ansvaret for å bekjempe trusler utenfra, mens politiet har ansvaret for den indre sikkerheten. Totalforsvarskonseptet som ble etablert i 1950 forpliktet store deler av det norske samfunnet til å bidra og støtte det militære apparatet i tilfelle krig, mens bistand fra Forsvaret til politiet ikke var særlig aktuelt. Lov om Heimevernet av 1953 åpnet imidlertid for en bistand til samfunnet ved f.eks. naturkatastrofer og liknende. Totalforsvarskonseptet ble revidert i 2004, og det ble lagt vekt på mer samarbeid mellom sivile og militære aktører i de ulike trusselnivåene som var definert fra fred til krigssituasjon

(Regjeringen, 2016). Samarbeid mellom politi og Forsvaret er typisk for politi/militærmodellen.

På nasjonalt nivå har forsvaret tradisjonelt gitt bistand til politiet over lengre tid, og de fleste situasjonene har vært udramatiske og preget av rutine. Trusselbildet er imidlertid i endring, og trenden er at stadig flere terroranslag utføres i vestlige land sammenliknet med tidligere. Terrorangrepene medfører ofte beslag på store ressurser fra både politi og forsvar. Dette har medført endringer i hvordan beredskapen er organisert for å ivareta samfunnssikkerhet. Trendanalyser fra andre europeiske land viser også at terskel for å gi støtte fra militære styrker til politiet blir lavere. I Europa er militære spesialstyrker i beredskap i tilfelle behov ved større terroraksjoner samt at paramilitære avdelinger styrkes. I Norge brukes vanligvis Heimevernet til objektsikring og logistikk (Regjeringen, 2016), samt at både Forsvarets spesialkommando (FSK) og Marinejegerkommandoen (MJK) har øvd sammen med Politiets beredskapstropp (BT) i mange år. Dette kan indikere at det er kun FSK og MJK, som er tenkt å skulle bistå politiet ved terroraksjoner.

I Norge er det politiet som har ansvar for terrorbekjempelse. Nærpolitireformen har som mål å styrke politidistriktene blant annet innen beredskap, og det legges til rette for et større kompetansemiljø for terrorbekjempelse i hvert distrikt (Regjeringen, 2016). I langtidsplanen for forsvaret blir Forsvarets rolle og betydning for nasjonal beredskap styrket (Regjeringen, 2016). I 2015 innførte politiet responstider for hendelser av alvorlig karakter, og disse varierer fra 10-45 minutter for opptil 80% av utrykningene. Det er altså også akseptert en høyere responstid for 20% av tilfellene, samt trinnvis høyere aksept for tidsforbruk i mer tynt befolkede områder (NRK, 2015).

I samarbeidet mellom politi- og forsvaret er det etablert en ordning med politi liaison til Forsvarets Operative Hovedkvarter (FOH). Samhandling og bistand fra Forsvaret er en sentral oppgave i politiets beredskap. Det er derfor lagt til rette for at også Forsvaret har eget personell plassert i Politidirektoratet (POD) (Regjeringen, 2015). Slikt samarbeid er typisk for politi/militærmodellen.

Politi/militærmodellen har fått en mer fremtredende plass de siste årene innen strategien for bekjempelse av terror i Norge ved innføringen av bistandsinstruksen

og tettere samarbeid innen etterretning. En annen aktuell kombinasjonsmodell for bekjempelse av terror er politi/propagandamodellen på grunn av den utstrakte bruken av sosiale midler som både al-Qaida og ISIL benytter.

4.3 Politi/propagandamodellen

Innen modellen basert på politi/propaganda er samarbeid essensielt med hensyn til strategi for terrorbekjempelse. På kommunalt nivå ble ordningen med politiråd innført i 2006, og siden har de fleste kommuner etablert ordningen. Et politiråd er et samarbeid mellom den øverste ledelsen hos lokale myndigheter og politiet, for å kunne best samarbeide om forebygging av kriminalitet for å sikre trygghet i nærmiljøet. Politirådet har en viktig funksjon i forebygging av radikaliserings (Regjeringen, 2014).

På nordisk nivå signerte de nordiske landene i 2015 en avtale om å etablere et formelt nettverk for forebygging av ekstremisme. Målet var blant annet å sikre informasjonsutveksling (Regjeringen, 2015). Videre har den senere tids utvikling innen terrorisme ført til et ønske om å styrke sikkerhetspolitikken både innen Norden og Europa for øvrig ved å samarbeide tettere om sikkerhetspolitikk, krisehåndtering, grensekontroll, etterretning og forebygging av radikaliserings (Regjeringen, 2016-2017).

Norske myndigheter deltar i internasjonalt samarbeid for å forebygge finansiering av terrorisme gjennom Financial Action Task Force (FATF). Dette har vært en prioritert oppgave siden 2001. Til sammen 37 land deltar i samarbeidet, som dekker 198 jurisdiksjoner (FATF, 2017). Siden desember 2015 har arbeidet blitt intensivert og medlemslandene har blitt presentert for 40 anbefalinger. Norge har implementert alle tiltak knyttet til forebygging av terrorfinansiering (Worren, 2016).

På et generelt grunnlag ønsker regjeringen også å styrke samarbeidet mellom EU og NATO i saker som angår blant annet forebygging av terrorisme (Regjeringen, 2017).

Videre er forebyggende virksomhet som har til formål å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, et typisk eksempel på en kombinasjon av politi og

propagandamodellen. Det samme gjelder for exit-ordninger. Begge deler er beskrevet i regjeringens handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme utarbeidet i 2014 (Regjeringen, 2014), som kan ses på som en begrensingsstrategi.

Justisdepartementet fikk ansvaret for tiltak som var delt inn i følgende hovedkategorier: kunnskap og kompetanse, samarbeid og koordinering, forebygging tilvekst til ekstreme miljø og bidra til re-integrering, forebygging radikaliserings og rekruttering gjennom internett og internasjonalt samarbeid.

Noen av de mest sentrale tiltakene var: forskning rettet mot forebygging, radikaliserings og motivasjonsfaktorer for fremmedkrigere, styrking av kompetansen og av det forebyggende arbeidet ved PST, forankring av forebyggende tiltak for radikaliserings og radikaliseringskontakt i det enkelte politidistrikt, utarbeide veiledningsmateriale for individuelt tilpasset mentor- og exit-ordninger, straffereaksjoner av privates deltakelse i væpnet konflikt, utvisning av utlendinger som begår krigsforbrytelser, prioritere å styrke politiets tilstedeværelse på internett og styrke nordisk samarbeid . Denne handlingsplanen for forebyggende arbeid er godt forankret, og er ment å bygge på de samme prinsippene som generell forebygging av kriminalitet (Regjeringen, 2014), som er omtalt i handlingsplan for forebygging av kriminalitet. Denne planen legger følgende grunnprinsipper til grunn: kompetanse, tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats og politiråd (Regjeringen, 2013). Disse tiltakene kan betraktes som en begrensingsstrategi, som er typisk for politi/propagandamodellen.

Oppfølging av status på handlingsplanen viser følgende fremdrift: Det pågår flere Forsknings- og utviklingsprosjekter (FoU) rettet mot forebygging, radikaliserings og motivasjonsfaktorer for fremmedkrigere i regi av ulike departementer, som f.eks. TERRA prosjektet ved FFI, SAMRISK II i regi av forskningsrådet samt et kartleggingsarbeid av radikaliserings i kommunene i regi av KS. Konsortium for forskning av terror og internasjonal kriminalitet med forskere fra NUPI, PHS og FFI har systematisert forskning og ga anbefalinger om ulike forskningsområder som burde styrkes. De påpekte spesielt forskning knyttet til forebygging av fremmedkrigere og en sammenheng mellom hatefulle ytringer og ekstremisme (Regjeringen, 2015).

Regjeringen styrket på bakgrunn av dette det forebyggende arbeidet ved PST med 35 nye stillinger knyttet til fremmedkrigerproblematikken ved revidert statsbudsjett i 2015. Syv politidistrikt har etablert egne radikaliseringskontakter, som skal fungere som kontaktpunkt og koordinator ved bekymring om radikalisering og voldelig ekstremisme (Regjeringen, 2015). Dette kan ses på som et ledd i en begrensingsstrategi.

KRIPOS har utvidet sin tipsordning til å inkludere radikalisering og voldelig ekstremisme samt styrker sin tilstedeværelse på internett. I tillegg opererer de KO:DE. Begge disse ordningene har som formål å forebygge diskriminering, trakassering og hatefulle ytringer på internett (Regjeringen, 2015).

Arbeidet med å utarbeide veiledningsmateriale for individuelt tilpasset mentor- og exit ordninger hadde høy prioritet og Justisdepartementet har samarbeidet internasjonalt, for å få erfaringsoverføring med hensyn til mentorordninger og EXIT ordninger (Regjeringen, 2015). Tiltak knyttet til exit ordninger kan ses på som en form for begrensingsstrategi, som er typisk for en politi/propagandamodell.

Strategi for bekjempelse av terror i Norge baserer seg på flere modeller enn bare en modell, noe som er typisk for tiden. Den inneholder elementer fra en ren politimodell, kombinasjoner av politi/militærmodell samt politi/propagandamodell. Vi vil undersøke om disse forholdene kan ha betydning for terrorbekjempelsen ut fra kjennetegn på terrororganisasjonene al-Qaida og ISIL.

Vi vil knytte strategien og modellene for terrorbekjempelse i Norge opp mot al-Qaida og ISIL basert på en organisasjonsanalyse. I denne forbindelse har vi valg å begynne med visjoner og verdier, for så å beskrive strategisk nivå før vi avslutter med en analyse av det operative nivået basert på modellene skissert i metodekapittelet. Vi har valgt å presentere al-Qaida først, fordi denne terrororganisasjonen ble grunnlagt før ISIL.

5 AL-QAIDA

5.1 Visjon og verdier

I tiden 1979 fremt til 1989 var Sovjetunionen involvert i en krig sammen med det prorussiske styret i Afghanistan mot Mujahedin, før de resignerte og trakk troppene sine ut. På samme tid var landet et arnested for jihadistisk fundamentalisme, og organisasjonen som er betegnet som det opprinnelige al-Qaida ble grunnlagt i 1988 (Bratvoll, 2017). Ikke bare al-Qaida, men de fleste jihadistiske terrornettverk kan spores tilbake til Afghanistan på 1980- tallet (Nesser 2012). Al-Qaida hadde sin storhetstid under Taliban-regimet i Afghanistan i tiden 1996-2001. Etter den vestlige invasjonen i landet i 2001 flyttet hele den strategiske ledelsen av al-Qaida til Pakistan, mens mellomlederne slo seg ned i grenseområdene mellom Pakistan og Afghanistan. Der etablerte de små treningsleirer for terroristaktiviteter rettet primært mot vestlige interesser og mål (Hegghammer, 2011, s. 5). På dette tidspunktet hadde det vært krig i området lenge, og landet hadde en svak ledelse. Dette er forhold som kan ha vært en medvirkende årsak til at al-Qaida oppsto.

Gjennom 2000 tallet arbeidet al-Qaida målbevisst med å planlegge og gjennomføre store angrep mot Vesten, for å på den måten spre frykt og usikkerhet, noe som er i samsvar med konsensusdefinisjonen av terror. Al-Qaida har sin ideologi forankret i wahhabismen og benytter grov vold, for å nå religiøse mål. En religiøs forankring er typisk for det som betegnes som den fjerde bogen av terror. Al-Qaida kan derfor betegnes som jihadistisk terrororganisasjon. Gruppen arbeidet med å opprettholde sitt omdømme som en av verdens farligste terrororganisasjoner, samtidig som organisasjonen var under ekstremt press fra vestlig etterretning. I tillegg ble det fra 2008 utført flere bombeaksjoner mot dem ved hjelp av amerikanske droner. Kjerneorganisasjonen fremsto også som veldig lukket og var veldig oppmerksomme på eventuelle infiltrasjonsforsøk. Dette medførte at kjerneorganisasjonen forble forholdsvis liten. Amerikansk etterretning anslo i 2010 at den opprinnelige al-Qaida organisasjonen besto av ca. 300 terrorister (Hegghammer, 2011, s. 5).

Det finnes tre ulike tilnærminger på begrepet «al-Qaida». Historisk tenker man ofte på den organisasjonen som ble etablert i Afghanistan i 1988 under ledelse av Osama bin Laden, og som betegnes som kjerneorganisasjonen eller Den sentrale

al-Qaida organisasjonen med base i Pakistan. I et utvidet perspektiv omfavner begrepet al-Qaida også et nettverk av regionale avdelinger. Den tredje tilnærmingen innbefatter ideologiske sympatisører i et bredere perspektiv (Hegghammer, 2011, s. 2). Disse støtter al-Qaidas antivestlige ideologi og globale kamp (Stenersen, 2017), noe som er typisk for wahhabisme og salafisme.

Al-Qaida skiller seg fra de fleste andre jihadistorganisasjoner ved at de har et uttalt mål om å ramme vestlige mål og interesser. Dette begrunner de med at den muslimske verden angripes av den vestlige på flere fronter (Hegghammer, 2011). Et av hovedmålene til al-Qaida er å styrte det de anser som korrupte amerikansk støttede regimer i den muslimske verden og innsette nye islamske regjeringer (Byman, 2015). Etter deres syn må derfor muslimer benytte terroraksjoner mot Vesten både som et forsvarsmiddel og for å avskrekke de vestlige for å blande seg inn i muslimske affærer (Hegghammer, 2011). Terrororganisasjonen er spesielt preget av å være både antiamerikansk og antisemittisk (Kamolnick, 2017), noe som også er typisk for wahhabismen. Det viktig for al-Qaida å vedlikeholde fiendebildet av Vesten og spesielt USA, for blant annet å styrke samholdet mellom gruppens medlemmer. Derfor anser al-Qaida terroraksjoner rettet mot vestlige symbol som helt legitimt og nødvendig, noe som bærer preg av pliktetikk. Norge er ikke et prioritert mål for al-Qaida, men organisasjonen ser på Norge og norske interesser som legitime mål (Etterretningstjenesten, 2017).

Terrororganisasjonen har globale ambisjoner og har forsøkt å skaffe seg støtte i blant annet i Midtøsten, noe som også er typisk for terror som hører til den fjerde bølgen. Etter den USA ledede invasjonen i Irak i 2003 fikk al-Qaida et visst fotfeste i landet, og politiske forhold som invasjon kan være en årsak til terrorisme. Al-Qaida ble imidlertid trinnvis svekket etter 2007. Dette på grunn av ulike årsaker som svekket bevegelse, lokal motstand og forsøk på dominans (Stenersen 2010).

Ikke alle jihadistorganisasjoner deler målene til al-Qaida. Før al-Qaida erklærte krig mot USA i 1996 førte de fleste jihadist gruppene en lokal krig mot sine respektive regimer lokalt, eks. i Egypt, Algerie og Syria eller en nasjonalistisk kamp mot det de anså som en okkupasjonsmakt (eks. Afghanistan og Palestina) (Hegghammer, 2011, s. 2). Al-Qaida støtter andre jihadistbevegelser som kjemper

mot USA støttede regimer i den muslimske verden (Byman, 2015), noe som kan anses som antiimperialistisk og som er et kjennetegn på wahhabismen. I et historisk perspektiv er ofte krig knyttet til strategiforståelse, og al-Qaida benytter krigsstrategi.

Omtale av boken «Al-Qaida in Afghanistan» skrevet av forsker Anne Stenersen viser til at al-Qaida nok har en mer revolusjonær visjon og er mer fokusert mot Midtøsten enn tidligere antatt. Hun mener at al-Qaida synes å ha hatt en dobbel strategi. Strategien har vært delt slik at al-Qaida har hatt et mindre rettet fokus mot terrorangrep på vestlige mål og interesser og et desto større fokus oppbygging av en robust og motstandsdyktig organisasjon, som er antatt å skulle fungere som en slags grunnleggende forropp for en fremtidig islamsk revolusjon (NUPI 2017), noe som har et fundament i wahhabismen.

Dette synes deles også av Kamolnick, som viser til at al-Qaidas overordnede mål er å støtte jihadister i krigen mot ikke-muslimer samt erstatte offisielle regjeringer med et muslimsk herredømme basert på islamsk sharialovgivning. En av al-Qaidas strateger Fazul Abdullah Mohammed uttalte i 2013 til AQAPs sitt magasin Inspire at organisasjonens klare målsetning var å reetablere et muslimsk kalifat (Kamolnick, 2017). Et mål på kvalitet av strategi er om målene nås, og i denne sammenheng kan man si at målet ikke er nådd. Til tross for dette har al-Qaida er klar strategi, som bygger på en klassisk tilnærming og som kommer til uttrykk på et strategisk nivå.

5.2 Strategisk nivå

Det finnes lite verifisert informasjon om kjerneorganisasjonen av al-Qaida etter 2001, slik at det er begrenset kunnskap om hvordan organisasjonen har vært oppbygget og strukturert på nivåene under topplederne (Hegghammer, 2011, s. 5).

Dersom man legger til grunn forståelsen av Al-Qaida i et bredere perspektiv enn akkurat kjerneorganisasjonen, finner vi at det etter 11. september 2001 ble grunnlagt flere grupper globalt. Disse har erklært sin lojalitet til Det sentrale al-Qaida. Gruppene fungerte som kjerneorganisasjonens forlengede arm regionalt. Enkelte av disse ble etablerte av tidligere medlemmer i al-Qaidas kjerneorganisasjon, mens andre var grupper utenfor kjerneorganisasjonen.

Gruppene utviklet seg ulikt på mange områder inkludert ideologi og operasjonell kapasitet (Hegghammer, 2011, s. 5). Globalisering og grenseoverskridende terroraksjoner er typisk for den fjerde bølgen av terror.

En av de første underavdelingene til al-Qaida ble etablert i Saudi Arabia i 2002 og ledet en terroroffensiv der i 2003-2006. Gruppen besto av 300 terrorister på det meste, men ble relativt fort nedkjempet av politi blant annet på grunn av manglende støtte i lokalbefolkningen (Hegghammer, 2011, s. 5).

Etter invasjonen i Irak i 2003 vokste det frem en stor terrororganisasjon rundt Abu Mus'ab al-Zarqawi fra Jordan. I 2004 tok de navnet «Al-Qaida i Mesopotamia», men ble svekket da al-Zarqawi døde to år senere. Etter hvert gikk gruppen over til ISIL. I Algerie sverget terrornettverket «Groupe salafiste pour la predication et le combat» (GSPC), senere kjent som «Al-Qaida i Det islamske Maghreb» (AQIM) troskap til al-Qaida i 2006. Det var denne gruppen som sto for angrepet i In Amenas hvor flere norske statsborgere ble drept og skadet. De har i flere år før dette vært aktive sør i ørkenen i Algerie mot grensen til Mali, hvor de blant annet har kidnappet og drept vestlige turister (Hegghammer, 2011, s. 5).

Den siste større regionale gruppen til al-Qaida ble etablert i Jemen og fusjonerte med avdelingen i Saudi Arabia i 2009 og tok navnet "Al-Qaeda in the Arabian Peninsula" (AQAP) (Counter Extremism Project, 2009). Gruppen har ca. 100-300 medlemmer og har vist seg å ha størst intensjon og kapasitet for å gjennomføre terroraksjoner i Vesten (Hegghammer, 2011, s. 5). I 2015 angrep de blant annet kontorlokalene til Charlie Hebdo (Counter Extremism Project, 2009).

I tillegg til disse gruppene finnes det terrororganisasjoner som offisielt har gitt sterk støtte til al-Qaida uten at det foreligger en formell allianse. Dette gjelder f.eks. al-Shabaad og ulike grupper i Tsjetsjenia (Hegghammer, 2011, s. 5) og viser at al-Qaida er bundet sammen av nettverk som er typisk for den fjerde bølgen.

Grunnleggeren av al-Qaida var saudiaraberen Osama bin Laden, som var en meget karismatisk leder (Stenersen, 2010). Han fikk etter hvert en viktig symbolverdi og utarbeidet mye av al-Qaidas strategier (Nesser & Stenersen, 2011). Han knyttet tidlig til seg Ayman al-Zawahiri og Khalid Sheikh

Mohammed. Al-Qaida samarbeidet med Taliban i Afghanistan, og gikk på et nederlag da Taliban ble styrtet i 2001 (Stenersen, 2010). Da Al-Qaida trakk seg ut av Afghanistan gikk ledergruppen under jorden. Det var antatt at de tok opphold i Pakistan. I ettertid har det vist seg at Osama bin Laden hadde bodd i garnisonsbyen Abbottabad i Pakistan fra ca. 2005 og inntil han ble drept i mai 2011. Henrettelsen av Osama bin Laden kan muligens ha ført til en svekkelse av kjerneorganisasjonens ledelse, fordi den utfordret synet på ledelsens usårbarhet samt bidro til at vestlig etterretning fikk tilgang til en mengde interne dokumenter (Hegghammer, 2011, s. 5). Amerikanske myndigheter brukte henrettelsen av Osama bin Laden i propagandaøyemed, for å redusere gruppens legitimitet og makt (US Government, 2011).

Atiya Abd al-Rahman, som var en svært sentral leder innen kjerneorganisasjonen, ble likvidert i 2011 som en følge av etterretningsfunn i Abbottabad. Etter Osama bin Ladens død har al-Zawahiri overtatt den øverste ledelsen av Al-Qaida. Han har ikke den samme utstrålingen og er mer omstridt enn Osama bin Laden. Sammenliknet med organisasjonen under angrepene i 2001, fremstår Al-Qaida som svekket. Samtidig har organisasjonen fått regionale grupper, som fungerer godt. Tidligere kom truslene stort sett fra kjerneorganisasjonen, mens den i dag kommer fra de lokale terrorgruppene samt soloterrorister (Hegghammer, 2011, s. 11). Selv om al-Qaida har blitt svekket sentralt er organisasjonen nå i ferd med å styrke seg utenfor de opprinnelige kjerneområdene. De har blant annet underavdelinger i Jemen, Somalia og i Sahelregionen. Disse lokale avdelingene utgjør en trussel mot vestlige interesser i områdene, men det er lite som tyder på at al-Qaida vil fokusere og prioritere et stort sentralstyrt terrorangrep i Europa i 2017. Al-Qaida har fokus på Syria og bruker sine hovedressurser der. Til tross for dette vil gruppen mest sannsynligvis oppfordre til soloangrep i Vesten samtidig som de forsetter med kapasitetsbygging med henblikk på større angrep senere (Etterretningstjenesten, 2017), noe som er en typisk endring av aksjonsform og i samsvar med teori.

Al-Qaida er hierarkisk oppbygget og er inndelt i ulike avdelinger som arbeider med blant annet propaganda, rekruttering samt religiøst virke. Videre har de en politisk ledelse som utvikler strategier og en militær sjef som er ansvarlig for operasjoner (Counter Extremism Project, 2009). Innen terrorforskning knyttet til

den relative betydningen av formelle organisasjonsstrukturer har de to forskerne Bruce Hoffmann og Marc Sageman ganske ulike meninger. Hoffmann hevder at Det sentrale al-Qaida fremdeles utøver kommando og kontroll over viktige planleggings- og gjennomføringsprosesser. Sageman mener derimot at den største trusselen kommer fra terrorceller som er selvradikaliserte og uten direkte tilknytning til kjerneorganisasjonen (Hegghammer, 2011, s. 8). Hans syn er i samsvar med teori om at tidligere aksjoner var mer komplekse og planlagte sammenliknet med i dag.

Hegghammer mener at begge har rett på sin måte, og at terrortrusselen mot Vesten er både lederstyrt og lederløst samtidig. De fleste terroraksjonene på begynnelsen av 2000 tallet kunne spores tilbake til kjerneorganisasjonen. Enkelte aksjoner de siste årene er styrt fra Afghanistan/Pakistan, mens andre ikke er det (Hegghammer, 2011, s. 8).

Det har vært liten kommunikasjon og koordinering mellom de ulike regionale avdelingene i al-Qaida samt at deres forhold til Det sentrale al-Qaida i Pakistan har variert (Hegghammer, 2011, s. 5). Al-Qaida var imidlertid en av de første store jihadistorganisasjonene som benyttet seg og forsto betydningen av internett, og brukte det aktivt for å spre propaganda, formidle sin ideologi, informasjon og kommunisere gjennom ulike nettsider (Atwan, 2015, s. 15). Gjennom hele 2000 tallet har det vært en markert økning i både kvaliteten og kvantiteten på disse sidene. Samtidig har det vært en stor vekst i internett trafikken mellom ulike al-Qaida diskusjonsfora og andre ekstreme nettsider (Hegghammer, 2011, s. 8). I 1998 fantes det 12 terrorist relaterte internettsider, noe som har økt til ca. 6940 i 2009 (Weimann, 2014).

Den siste tiden har denne formen for trafikk gått noe ned, muligens på grunn av aktiv innsats fra etterretning. En del av aktivitetene på internett har nå forflyttet seg til sosiale medier hvor de publiseres på forskjellige språk (Hegghammer, 2011) (Sunde, 2013, s. 98). Et av de viktigste mediene for al-Qaida er Inspire, som utgir propaganda, instruksjoner og ulike håndbøker (PST 2017). Dette viser at al-Qaida er knyttet sammen via nettverk ved hjelp av sosiale medier, noe som er typisk for den fjerde bølgen av terror.

I kjerneområdene for terrororganisasjonen al-Qaida har fremmedkrigere bidratt i flere aksjoner. Fremmedkrigere er personer som velger å reise til utlandet, for å kjempe i andre muslimske kriger, eks. Afghanistan, Irak og Tsjetsjenia. Enkelte av fremmedkrigerne blir såpass radikaliserede, at de heller ikke har noen motforestillinger mot å delta i terrorangrep etter de returnerer tilbake til hjemlandet. Dersom fremmedkrigere deltar i terroraksjoner, er det dobbelt så sannsynlig at utfallet blir dødelig (Hegghammer, 2011, s. 8). Forskning har imidlertid vist at fremmedkrigere ikke nødvendigvis blir terrorister etter retur til hjemlandet.

Al-Qaida har et sterkt finansielt og økonomisk system, som blant annet består av et nettverk av profesjonelle økonomer og finansutdannede personer. Disse opererer både innen det legale og illegale finansmarkedet (Basile, 2004). Al-Qaida har blant annet inntekter fra ran, kidnappinger, gisseltakinger samt beleiring av infrastruktur (Counter Extremism Project, 2009). Terrororganisasjonen har lært seg å utnytte det globale finansmarkedet. Gruppen mottar finansielle overføringer, utnytter underregulerte banktjenester og uformelle overføringssystemer globalt. Al-Qaida har også bygget seg opp finansielt ved midler basert på donasjoner fra veldedige organisasjoner i Saudi Arabia (Basile, 2004). På grunn av god økonomi har al-Qaida tilgang på moderne teknologi og besitter god kompetanse innen relevante fagfunksjoner (Basile, 2004), noe som er typisk for en klassisk strategi.

Symbolikk er viktig for al-Qaida. De har en egen logo, som de benytter aktivt i propagandaøyemed (Kamolnick, 2017). Innen al-Qaida har det vært forslag om å endre navnet på organisasjonen, for å maskere organisasjonens militære opprinnelse samt terrorvirksomhet, noe som var en del av strategien for å få økt støtte (Kamolnick, 2017). Dette er i tråd med teori om at terrorgrupper ønsker med å bli assosiert med noe positivt, for å få økt oppslutning. Al-Qaida angrep to amerikanske ambassader i Afrika i 1998, og senere utførte de 11/9 angrepene. De fikk da demonstrert organisasjonens makt, intensjon og kapasitet noe som medførte at al-Qaida ble et symbol for global jihad (Byman, 2015), noe som er en plikt innen wahhabismen. Al-Qaidas aksjoner planlegges ofte på et strategisk nivå, men utføres av terrorister på det operative nivået.

5.3 Operativ nivå

Fra 2013 har færre terroraksjoner i Europa vært knyttet til al-Qaida og desto flere til ISIL. Fra 2015 har antall dokumenterte jihad terrorangrep i Vest-Europa økt (Nesser et al, 2016):

Vedlegg 1 viser en kronologisk oversikt over de største angrepene al-Qaida har vært involverte i og har tatt ansvar for (Hegghammer, 2011). Det fremkommer av vedlegget at al-Qaida utførte sin første terroraksjon mot vestlige mål i Jemen i 1992, da de angrep US Marines ved å plassere en bombe på en parkeringsplass like ved hotellet der amerikansk militært personell bodde. To personer døde og syv ble skadet. Organisasjonens mest dødelige angrep fant sted i koordinerte aksjoner i USA den 11. september 2001, da ca. 3000 sivile ble drept og rundt 6000 skadet. Før dette utførte al-Qaida et angrep mot World Trade Center i USA i 1993 hvor over 1000 personer ble skadet og fire drept. Slike store komplekse aksjoner er typisk for den fjerde bølgen, og spesielt at ofrene ikke er målet i seg selv.

De fleste terrororganisasjoner er tradisjonelt nokså konservative i valg av våpen, og bomber samt skytevåpen har lenge vært de foretrukne standardvåpnene. Al-Qaida har tradisjonelt brukt bomber i ulik form under sine aksjoner, og angrep med flere større bomber har vært et sentralt kjennetegn for gruppen (Hegghammer, 2011, s. 8). De siste årene imidlertid al-Qaida også gått mer over til skytevåpen (NUPI, 2015), og spesielt håndholdte skytevåpen (Hegghammer, 2011, s. 8). Dette er typisk for den endring mot en bruk av enklere våpen, som man har sett de siste årene og som er beskrevet i teori. Under aksjonen i In Amenas i 2013 benyttet AQIM blant annet beleiring, gisseltaking og masseskyting. Under aksjonen mot Charlie Hebdo i 2015 samt i Mali samme år benyttet organisasjonen igjen masseskyting og gisseltaking, noe som er en endring i forhold til tidligere aksjoner. Denne type aksjoner ble gjentatt under et angrep i Burkina Faso i 2016.

På 1990- tallet var det få aktører som benyttet selvmordsangrep, mens det har vært et skifte i taktikken. I dag er det få jihadistgrupper, som ikke benytter seg av selvmordsaksjoner inkludert al-Qaida (Hegghammer, 2011, s. 8). Siden 1990 tallet har det vært knyttet spekulasjoner til om al-Qaida vil kunne benyttet kjemiske, biologiske, radioaktive (CBRN) våpen i sine aksjoner. Det er utført få

studier om de virkelig vil kunne klare å skaffe seg slike våpentyper. En studie konkluderte imidlertid med at terrororganisasjonen ikke har den store interessen for slike ukonvensjonelle våpen (Stenersen, 2009). Det samme konkluderer Hegghammer med i rapporten «Al-Qaida 10 år etter» (Hegghammer, 2011). Bruk av CBRN våpen vil også bety en endring fra bruk av enklere våpen, som er typisk for dagens aksjoner.

Siden siste halvdel av 2000 har det vært en økning både i antall planlagte og gjennomførte terroraksjoner i Skandinavia, og særlig Danmark har vært utsatt. I 2010 ble tre personer pågrepet i Oslo og Frankfurt, siktet for å ha planlagt terroraksjon. Al-Qaida har ved flere anledninger uttalt at Norge er et legitimt mål (Hegghammer, 2011, s. 11). Dette viser at al-Qaida fremdeles utøver kommando og kontroll over viktige aksjoner, noe som er i henhold til synet til Hoffmann.

Al-Qaida har flere treningsleirer i ulike land hvor de trener terrorister, slik at de kan utføre angrep. Enkelte av treningsentrene er lokalisert i Pakistan, Afghanistan og Jemen hvor det gis opplæring i blant annet våpentrening, fysisk trening, eksplosiver og materialkunnskap (Counter Extremism Project, 2009). Dette viser at al-Qaida har et internasjonalt nettverk og samarbeider transnasjonalt, noe som er typisk for den fjerde bølgen av terror.

ISIL og al-Qaida har til dels overlappende nettverk (Nesser et al, 2016). Det sentrale al-Qaida samarbeider lokalt med en rekke ulike grupper i Pakistan og Afghanistan, spesielt Haqqani-nettverket (Hegghammer, 2011, s. 5), noe som er typisk for den fjerde bølgen av terror. I Europa og USA har ikke al-Qaida noen formelle underavdelinger, da slike grupper vanskelig kan skjule seg i et digitalisert og regulert vestlig samfunn. I Vesten er utfordringene knyttet til uavhengige al-Qaida sympatisører (Hegghammer, 2011, s. 5), noe som understøtter synet til Sageman.

Al-Qaida har imidlertid hatt en viktig rolle i etablering av nettverkene i Europa og har vært styrende for trusselbildet i Vesten (Nesser, 2012). Gruppen har også tette bånd til pakistansk Taliban, som har sitt operasjonsområde i stammeområdene i Nordvest-Pakistan (Stenersen, 2009). Et av de primære fokusområdene til al-Qaida er alliansebygging (Etterretningstjenesten, 2017), noe

som også ISIL benytter. Vi vil presentere ISIL på samme måte som al-Qaida, og beskriver organisasjonen på både et strategisk og operativt nivå i tillegg til visjoner og verdier.

6 ISIL

6.1 Visjon og verdier

ISILs verdier og grunnholdning er knyttet til wahhabisme (NUPI, 2015). De angriper sivile ved bruk av voldsom vold, og kan derfor betraktes som en jihadistisk terrororganisasjon.

Det er blant annet viktig å ha kunnskap om utviklingen i Irak etter slutten på Storbritannias kolonistyre i regionen, for å forstå bakgrunnen for opprettelsen av ISIL samt hvordan terrororganisasjonen har ekspandert (Ali, 2015, ss. 48-49). Levanten og Mesopotamia dekket områder som i dag er Syria, Israel, Jordan, Irak og Palestina (Barrett, 2015, ss. 11-23) Etter 1.verdenskrig og det osmanske rikets fall delte England og Frankrike området inn i nasjoner ut i fra vestlig tenkning. Hverken etnisitet eller religiøs tilhørighet ble særlig ivaretatt og beskyttelsen som de sunnimuslimske borgerne hadde følt tidligere var ikke lenger like følbart. I 1946 ble Syria, Libanon og Irak selvstendige stater. FN vedtok i 1947 en deling av Palestina og opprettet en egen jødisk stat, Israel (Barrett, 2015, ss. 23-35). Tiden etter dette har vært preget av uroligheter og ulike kriger.

I 1999 grunnla Abu Musab al-Zarqawi fra Jordan Jamaat al-Tawhid wa-al-Jihad. I oktober 2004 sverget al-Zarqawi troskap til al-Qaida-lederen Osama bin Laden og omdøpte gruppen til Tanzim Qā'idat al-Jihad fi Bilād al-Rāfidayn kjent som al-Qaida i Irak (AQI). Under ledelse av al-Zarqawi deltok gruppen i opprøret i Irak etter den vestlige invasjonen i mars 2003 (Ali, 2015). I januar 2006 slo organisasjonen seg sammen med andre sunni-opprørsgrupper for å danne Mujahideen Shura Council, men gruppen hadde ingen lang levetid som selvstendig gruppe (Zelin, 2014). Politiske årsaker som krig, invasjon og politisk uro er i teori angitt som en mulig årsak til terror og opprettelsen av terrorgrupper, og kan være noe av forklaringen av etableringen av ISIL.

Al-Zarqawi ble drept i juni 2006. Etterpå slo Mujahideen Shura Council i oktober 2006 seg sammen med flere andre opprørs grupper. I fellesskap etablerte de ad-

Dawlah al-'Irāq al-Islamiyah (Aftenposten, 2017), også kjent som den islamske staten Irak (ISI) (Roggio, 2006). ISI ble ledet av Abu Omar al-Baghdadi og Abu Ayyub al-Masri frem til de ble drept i et amerikansk-irakiske angrep i april 2010. Etter dette ble Abu Bakr al-Baghdadi gruppens nye leder (Zelin, 2014). Antiimperialistisk strategi mot invasjon og amerikansk kontroll er typisk for wahhabismen.

Etter utbruddet av den syriske borgerkrigen i august 2011 besluttet ISI under ledelse av al-Baghdadi å aktivt ta del i operasjoner i Syria. ISI etablerte en stor tilstedeværelse i sunni-provinser som Raqqa, Idlib, Deir ez-Zor og Aleppo. I april 2013 slo den syriske al-Nuṣrah-fronten seg sammen med ISI. ISI skiftet navn til "Den islamske staten Irak og Levanten" (ISIL). Lederen av al-Nusrafronten Abu Mohammad al-Julani og lederen av al-Qaida Ayman al-Zawahiri ønsket ikke videre samarbeid med ISIL, og det oppsto et brudd. Uenigheten besto blant annet i ulikt syn på målgrupper for terror samt at al-Qaida ikke i samme grad aksepterte angrep på muslimer som ISIL. Etter en åtte måneders maktkamp kuttet al-Qaida alle bånd med ISIL i februar 2014 (Sly, 2014).

I begynnelsen av 2014 presset ISIL de irakiske regjeringsstyrkene ut av viktige byer i "Anbar offensiven", som ble etterfulgt av erobringen av Mosul og massakren i Sinjar (Arango, 2014). Tapet av kontroll over disse områdene forårsaket nesten en total kollaps av den irakiske regjeringen (Cockburn, 2016), og slike svake stater kan være en årsak til terrorgrupper oppstår eller forsterkes. USA og deres allierte ble anmodet om en ny aksjon i Irak for å stabilisere landet. I Syria har ISIL gjennomført bakkeangrep på både den arabiske hæren og andre opprørsfraksjoner (Cockburn, 2016).

I 2014 erklærte organisasjonen seg som et verdensomspennende kalifat (Withnall, 2014). Gruppen erklærte at de skulle ha religiøs, politisk og militær myndighet over alle muslimer over hele verden. FN, ulike regjeringer og andre muslimske grupper har kritisert både bruken av begrepet stat samt erklæringen om opprettelsen av et kalifat. Rent folkerettslig har ingen land anerkjent ISIL hverken som stat eller et kalifat (Withnall, 2014). Opprettelsen av et kalifat er helt i tråd med wahhabismen, og omfattet store deler av nordlige områder i Syria og Irak.

ISIL utøver ekstrem vold mot sivile, også overfor muslimer som ikke er enig med deres fortolkninger av Koranen. ISIL betrakter disse som vantro eller frafalne, noe som ifølge dem selv gir gruppen legitimitet til å benytte grov vold mot dem og er basert på pliktetikkk. Organisasjonen er kjent for sine brutale videoer med bilder av blant annet halshugging av både soldater og sivile, inkludert journalister og hjelpearbeidere og ødeleggelse av kulturminner (Post, 2015). FN har holdt ISIL ansvarlig for menneskerettighetsbrudd og krigsforbrytelser. Amnesty International har anmeldt gruppen for etnisk rensing i Nord-Irak (Amnesty International, 2015). I Syria har ISIL gjennomført bakkeangrep mot både regjeringsstyrker og opposisjonelle, noe som kan betraktes som hybrid krigføring. I desember 2015 hadde den islamske staten kontroll over territorium i det vestlige Irak og østlige Syria hvor det bodde ca. 8 millioner mennesker og hvor organisasjonen blant annet håndhevet sharialovgivning (Politico, 2015). Bruk av sharia og vold mot det de anser som vantro er typisk for grupper med tilhørighet til wahhabisme og i trå med pliktetikkk.

ISIL er nå antatt å være operative i ca 18 land over hele verden, inkludert Afghanistan og Pakistan, og med grener i Mali, Egypt, Somalia, Bangladesh, Indonesia og Filippinene og Europa (Zavadski, 2014). I 2016 sverget også Boko Haram troskap til ISIL i Nigeria (Soufangroup, 2016). Dette viser at ISIL er en global aktør, noe som er typisk for den fjerde bølgen av terror.

ISIL har stadfestet et mål om et verdensomfattende kalifat hvor alle motstandere av dette er legitime fiender for terrororganisasjonen. De utfører målrettede aksjoner mot Vesten og vestlige mål både i og utenfor sitt kjerneområde i Midtøsten (The Soufan Group, 2014). I magasinet Dabiq har ISIL beskrevet i fem steg hvordan de har tenkt å nå det overordnede målet: emigrasjon fra fiendtlige miljøer til hellige områder gjennom terroraksjoner, opprettelse av en jihadistisk kjerneorganisasjon, destabilisering av eksisterende «vantro» regimer gjennom å påføre masseskader i påvente av myndighetskollaps og etterfølgende kaos, opprettelsen av et territorium basert på deklarasjon av den Islamske Stat samt en ekspansjon av dette til et kalifat (Kamolnick, 2017). Målgrupper for aksjoner er vestlige statsborgere og interesser samt muslimske minoriteter som libanesiske Hizbollah, sjiamuslimer, Yazidis samt al-Nusra (Byman, 2015). Disse forholdene

er typisk for terrorgrupper med opprinnelse innen wahhabisme og salafisme. ISILs ulike mål er tydelig definert på et strategisk nivå i organisasjonen.

6.2 Strategisk nivå

ISIL har egne avdelinger for økonomi, ledelse, militære saker, juridiske saker, bistand til fremmedkrigeres, sikkerhet, etterretning og media. I tillegg har organisasjonen et Shura råd, som har til oppgave å sikre at alle vedtak fattet av guvernørene i de okkuperte områdene og de ulike avdelingene er i samsvar med ISILs tolkning av Sharia (An-Na`im, 2009). Dette er kjennetegn på terror med forankring i wahhabisme.

I kjerneområdet i Irak og Syria hadde ISIL i november 2016 mistet omtrent halvparten av tidligere okkuperte områder i Irak og en fjerdedel i Syria. I tillegg har mange tusen medlemmer blitt drept samt at inntektene har falt. På grunn av denne svekkede stilling i Midtøsten og Afrika har ISIL endret strategi, samtidig som andre jihadistiske terrororganisasjoner har fått større innflytelse. I stedet for en offensiv krigføring velger ISIL nå en defensiv krigføring basert på en utmattelsesstrategi i kjerneområdene, noe som kan betraktes som en form for hybridkrigføring. Hovedmålet i et kort tidsperspektiv er å senke offensiven mot de områdene som fremdeles er under deres kontroll, mens på lang sikt er målet å bygge opp ISIL igjen. ISIL har imidlertid både en intensjon samt kapasitet om å angripe sivile vestlige mål utenfor kjernekonfliktområdene, og deres evne til å delegere og oppmuntre til slike angrep synes ikke påvirket av tilbakegangen i Syria og Irak (Etterretningstjenesten, 2017). ISIL benytter seg altså av en klassisk tilnærming til strategi, basert på planlegging og definerte mål.

ISIL ledes av Abu Bakr al-Baghdadi. Siden sommeren 2016 har det versert rykter om at han har blitt drept, uten av disse har blitt verifiserte. Siste gangen slike rykter nådde internasjonal medier var 11. juli i år, da blant annet Aftenposten meldte at han angivelig var blitt drept (Stolt-Nielsen, 2017). Dette har imidlertid blitt dementert av irakisk etterretningskilder ifølge VG den 17. juli (Verdens Gang, 2017). I ledergruppen har han et kabinett av ledere som fungerer som rådgivere for ham. Fraksjonene i Irak og Syria er styrt av lokale guvernører (The Soufan Group, 2014).

Ifølge analytikere som studerer ISIL, er nesten alle av ISILs ledere tidligere medlemmer av Saddam Husseins Baath regjering, som mistet jobbene sine og pensjoner etter at regimet ble styrtet. I tillegg er mange av de militære strategene og rådgiverne tidligere offiserer i den irakiske hæren. Den tidligere sjefstrategen i det Amerikanske Utenriksdepartement (State Department) David Kilcullen har sagt at "det unektelig ikke ville være noe ISIS, hvis vi ikke hadde invadert Irak" (Diarden, 2016). Dette er indikasjoner på at en årsakene til tilslutning til terrorgrupper kan ligge i undertrykking av minoritetsgrupper.

ISIL er hierarkisk oppbygget med et politisk nivå som er øverst organisatorisk med hensyn til kommando og kontroll. Terrororganisasjonen er involvert i det som kan betraktes som en nesten regulær forretningsdrift med blant annet rapportering og erfaringsoverføring samt læring i organisasjon. De har også en strategisk hovedplan samt en langtidsplan frem til 2020 (The Soufan Group, 2015), noe som er typisk for en klassisk tilnærming til strategi.

Al-Baghdadi utøver streng kontroll, og skal ifølge observatører ha uttalt at "enhver trussel, opposisjon, eller motsetningen vil bli utryddet umiddelbart" (An-Na'im, 2009). ISIL har tapt kontroll over flere sentrale byer i Irak i 2016, noe som medførte en større aksjon mot hovedkvarteret i Mosul i oktober 2016. En slik svekkelse fører også til mindre kontroll over ressurser som olje, våpen og rekruttering (Etterretningstjenesten, 2017).

En særegenhet ved ISIL er at de har en tydelig mediestrategi og en offisiell mediaavdeling som kaller seg «al Furqan» (The Soufan Group, 2014), noe som er forskjellig fra kjennetegn på den fjerde bølgen av terror. Mediaavdelingen har som oppgave å publisere meldinger og propaganda fra ledelsen på sosiale medier. Dette inkluderer blant annet rekruttering, seiersvideoer fra kamper, brukerveiledninger for bruk av ulike våpen og eksplosiver. De bruker spesielt Twitter og YouTube, men også Facebook og andre sosiale medier. Mange har blitt lokket til Syria for å knytte seg til ISIL. Noen har blitt lovet gratis skole, jobb og helsetjenester, noe som kan betraktes som propaganda fra ISIL. Erfaringen krigerne får er imidlertid en helt annen. De fleste blir sendt på slagmarken, og mange blir arrestert da de ikke følger ISILs strenge regler (NRK Urix, 2017).

Organisasjonen bruker sosiale eller moderne media aktivt, koordinert og på en utbredt måte. Et godt eksempel på dette er hvordan nyheten om at Abu Bakr erklærte kalifatet 4. juli 2014 ble formidlet. ISIL brukte først Twitter til å spre nyheten slik at den skulle bli fanget opp av internasjonale nyhetskanaler, før de la ut en video på YouTube. På denne måten sørget IS for at alle nyhetsorganisasjoner med interesse for konflikten hadde gjort klar sendetid, da videoen ble sluppet. ISIL laget også løpesedler som ble delt ut blant annet i London for å offentliggjøre erklæringen av kalifatet (Barrett, 2014), noe som viser at de bruker propaganda aktivt også utenfor kjerneområdene.

I følge Kaufmann og Nolan (2014) er det likevel eksempler på at strategien ikke alltid har fungert; som for eksempel videoen av drapet på journalisten Stephen Sotloff den 2. september 2014. Den ble publisert før den var tiltenkt, noe som fratok ISIL muligheten til å styre informasjonen. Dette kan indikere at strategien ikke har optimal kvalitet. Likevel har ISIL et veldrevet og svært godt organisert medie-apparat (Barrett, 2014).

Al- Furqan har laget serien «Messages from the Land of the Epic Battles». I denne serien både skildrer de og glorifiserer voldshandlinger begått av ISIL (Barrett, 2014). ISIL utgir Dabiq og bruker denne mediekanalen til å promotere sitt syn, gi inspirasjon og instruksjoner (PST, 2017). Dette er igjen nye eksempler på at ISIL benytter propaganda, for å spre sitt budskap og som er helt i henhold til en overordnet visjon om å spre wahhabisme.

ISIL har en egen rekrutteringsavdeling, som aktivt driver med rekruttering til terrororganisasjonen. Kampanjene er ofte rettet mot yngre mennesker på flere språk. Organisasjonen lykkes i stor grad med sin tilnærming og strategi ved at de klarer å gjennomføre sine handlingsplaner for rekruttering (Ali, 2015). Mellom 2011-2015 har CIA estimert at ca. 30.000 fremmedkrigere fra over 100 land har reist til i Syria og Irak for å kjempe for ISIL (Iraqi News, 2015). Antall fremmedkrigere som har blitt medlemmer av ISIL har imidlertid sunket kraftig etter en topp i 2015. Årsakene synes blant annet å være knyttet til at det er blitt vanskeligere å ta seg inn i Syria, og at ISIL begynner å bli mindre attraktivt da de hele tiden taper territorium (Etterretningstjenesten, 2017). Slike målrettede rekrutteringskampanjer bærer preg av en klassisk strategi.

I Sverige har antall voldelige islamister økt markant, og på en slik måte at Säpo-sjef Thornberg kaller situasjonen som en historisk utfordring. Antall ekstreme voldelige islamister har aldri hatt et tilsvarende omfang. Thornberg uttalte at det dreide seg om flere tusen personer. Finsk politi har en liste med over 350 personer, som de mistenker kan begå terrorhandlinger. Det er en økning på 80 % fra siste år. MI6 antar at det er ca. 23 000 jihadister i Storbritannia, og av disse utgjør ca. 3000 en trussel med hensyn til terror. PST ønsker ikke å tallfeste tilsvarende for norske forhold (DN, 2017). En undersøkelse utført av Aftenposten viser at fire av fem terrorister, som har deltatt i terroraksjoner i Europa har røtter i Nord-Afrika (Aftenposten, 2017). Dette kan ses på som en indikasjon på wahhabismen sprer seg globalt og ut fra kjerneområdene i Midtøsten.

Kvinner har også spilt en viktig rolle i rekrutteringssammenheng og brukes målrettet. Primæroppgaven for kvinner i ISIL har vært å inngå ekteskap med medlemmer av ISIL og stifte familie, men enkelte har også hatt vakt og sikringsoppgaver samt arbeidsoppgaver knyttet til helse- og velferd (Gardner, 2015). Kvinnene blir brukt for å promotere en mykere side av ISIL, slik at de kan få økt støtte. Dette er helt i tråd med teori om at terrorgrupper ønsker å fremstå som mer positive enn de voldelige organisasjoner de faktisk er.

I midten av 2014 innhentet den irakiske nasjonale etterretningstjenesten informasjon som sa at ISIL hadde eiendeler verdt US\$ 2 milliarder (The Guardian, 2015). Dette medfører at ISIL er verdens rikeste jihadist gruppe. De får sine økonomiske midler gjennom salg av olje fra ISIL-kontrollerte områder i Midtøsten (Crane, 2015), donasjoner fra tilhengere, løsepenger for gisler og også gjennom utpressing og kriminelle nettverk (The Wall Street Journal, 2014). Sommeren 2014 hadde ISIL en inntekt på ca. 300 millioner dollar per dag (The Northwestern Business Review, 2014). Inntektene har imidlertid det siste året blitt adskillig mindre, blant annet på grunn av tap av territorium (Etterretningstjenesten, 2017). USA har ansett bekjempelse av terrorfinansiering, som et av de viktigste tiltakene innen terrorbekjempelse.

ISIL bruker midlene sine på å drifte mye av hverdagslivet i de erobrede områdene, noe som ikke er vanlig hos andre terrororganisasjoner. ISIL har også uttalt at de

ønsker å etablere sin egen valuta, noe som forsterker hovedmålet til ISIL; nemlig å opprette en egen stat (Barrett, 2014). Driften av lokalsamfunn kan også sies å være en del av strategien, for å bygge et mer positivt syn på terrororganisasjonen. En slik positiv egentilnærming er i trå med teori om terror, hvor terrorgrupper forsøker å rettferdiggjøre sin eksistens ved å fremstå med et positivt omdømme.

Siden 2012 har ISIL produsert årsrapporter som gir informasjon om deres virksomhet, noe i likhet med private bedrifters rapporter. Dette kan forstås som et forsøk på å oppmuntre potensielle givere og få økonomisk støtte (Soufan Group 2014).

Symbolikk er viktig for ISIL. En av gruppens mest gjenkjennelige symboler er dens svarte og hvite flagg. Teksten kalles "shadada" og er trosbekjennelsen til Allah (Gud) (Ali, 2015). Flagget brukes ved okkupasjon og utvidelse av territorium. Terroraksjoner på et operativt nivå er rettet mot sivile, og de angriper alle de anser som vantrø. På operativt nivå er ISILs aksjoner preget av pliktetikk, og konsekvensene av deres handlinger har ingen betydning for dem i forhold til etikk og moral.

6.3 Operativ nivå

I september 2014 oppfordret ISIL til soloterrorisme (PST, 2014), noe som er i trå med trenden for terrorangrep. Dette har ført til at Vesten etter 2014 har stått overfor en økende mengde terrortrusler og angrep fra ISIL. Truslene kommer både fra nettverksgrupper bestående av enslige aktører inspirert av ISIL samt angrep regissert av ISIL (Europol, 2016). ISIL har formidlet islamisters individuelle plikt til å angripe Vesten og vantrø, noe som kan være en av årsakene til soloterrorisme (Regjeringen, 2016-2017). Angrep på Vesten er helt i trå med wahhabismen.

Aksjonene i Europa er stort sett gjennomført av støttespillere på bakgrunn av oppfordringer (delegerte angrep) gjort gjennom digitale verktøy eller propaganda (inspirerte angrep). Gjerningsmennene har ikke nødvendigvis hverken trening, finans eller annen støtte fra ISIL. Medlemmer av ISIL kontakter i større grad enn før personer i vestlige land, og får dem til å utføre delegerte aksjoner for terrororganisasjonen. Fremmedkrigere som returnerer vil sannsynligvis bare ha en

begrenset innvirkning på selve terrortrusselen i Europa blant annet på grunn av utfordringer knyttet til retur, straffeforfølgning og annen oppfølging fra myndighetene (Etterretningstjenesten, 2017). Dette er i henhold til teori om at terroraksjoner er mindre planlagte og kontrollerte av det strategiske nivået.

ISIL ser ut til å ha en preferanse for å angripe myke mål som et middel til å spre maksimal frykt for allmennheten, noe som er typisk for den fjerde bølgen av terror. I 2015 ble 150 mennesker drept i Europa av jihadistiske terrorangrep. Det absolutte flertallet av de drepte var sivile. Nylig tok ISIL på seg ansvaret for et terrorangrep på en konsert i Manchester. Målet var åpenbart unge, uskyldige mennesker (Telegraph, 2017). ISIL har uttrykt at markeringer under helligdager og andre spesielle anledninger er prioriterte mål (PST 2017). I Midtøsten er ISIL på vikende front, men til tross for dette vil terrortrusselen mot Europa vedvare i 2017. Sentralstyrte angrep vil antakelig avta, mens angrep utført av sympatisører vil fortsette. I denne forbindelse er Norge sett på som et legitimt mål av ISIL, men er ikke blant de prioriterte landene. Denne situasjonen kan raskt endres ved at ISIL spesifikt truer Norge og norske interesser (Etterretningstjenesten, 2017).

Aktørene som utfører angrep for ISIL i Vesten har ofte en kriminell fortid. De føler seg diskriminert, ydmyket og utenfor samfunnet. Noen lider også av psykiske problemer. Felles for aktørene er at de ofte har blitt radikalisert i løpet av svært kort tid, enten gjennom påvirkning av en rekrutterer eller på egenhånd. Enkelte er har også blitt inspirert av artikler som er publisert av ISIL på internett og i sosiale medier. Mange har endt opp som fremmedkrigere i Syria eller Irak, og noen få av disse har også returnert tilbake til Vesten og begått terroraksjoner (Europol, 2016). Et eksempel på dette er angrepet i Paris i november 2015 (The New York Times, 2016). Disse årsakene til terror på individnivå er vel definerte i teori.

Siden flere av gjerningsmennene for det meste har vært gjenstand for selvradikalisering er de vanskelig å oppdage. De er heller ikke nødvendigvis så veldig religiøse, og noen kan hverken lese Koranen eller besøker moskeer regelmessig. Tilhørigheten til ISIL gir dem likevel en følelse av sosial tilhørighet og følelsesmessig oppfyllelse. Andre årsaker til at mennesker også knytter seg til ISIL kan være okkupasjon, forfølgelse, tap av jobb, opplevelse av personlig

ydmykelse samt tap av nær familie eller venner" (ISEC Proccject, 2016), noe som også er i samsvar med teori knyttet til årsakssammenheng for terror.

Terroristene har i sine angrep i vesten brukt flere typer våpen i sine aksjoner (Hegghammer, 2011). ISIL bruker tradisjonelt eksplosiver, automatvåpen, stikkvåpen og kjøretøyer i nøye forberedte angrep i tillegg til angrep som synes mer eller mindre spontane utført av en eller få terrorister (Europol, 2016). Politiet og sikkerhetskilder peker på faren for bruk av kjemiske våpen og sprengstoff. Dette er imidlertid vanskelig å anskaffe uten å bli oppdaget. Mest sannsynlig vil det bli brukt våpen som er enkle å anskaffe. ISIL har den siste tiden brukt kniver, økser og macheter og kjøretøy for å begå sine handlinger (se vedlegg 2/3). De utfører også selvmordaksjoner ved bruk av bomber (Europol, 2016). Dette er trå med bruk av enklere våpen, som teori beskriver.

Det er vanskelig å si noe eksakt om omfanget av ISILs nettverk. Det som er åpenbart er at etterforskning av flere av terrorhandlingene begått av ISIL de siste årene har vist globale bånd og tilknytninger (Sunday Independent, 2017). Dette er tilsvarende funn under organisasjonsanalysen for al-Qaida og i samsvar med teori. Med utgangspunkt i organisasjonsanalysene av ISIL og al-Qaida vil vi foreta en sammenlikning av terrororganisasjonene, før vi ser på om det er viktige forskjeller og likheter som kan ha betydning for strategien for terrorbekjempelse.

7 DRØFTING

7.1 Sammenlikning av al-Qaida og ISIL

Med utgangspunkt i tabellen under har vi identifisert det vi mener er både viktige forskjeller og likheter mellom al-Qaida og ISIL, som kan ha betydning for strategien for bekjempelse av terror i Norge (blå farge indikerer likhet og rosa indikerer forskjeller):

Organisasjonsfaktorer	Al-Qaida	ISIL
Religion, verdier og grunnholdning	Wahhabisme, salafisme og ekstremisme,	Wahhabisme, salafisme og ekstremisme
Bakgrunn og historie	Utspring i konflikter i Afghanistan og Midtøsten	Utspring fra al-Qaida, Midtøsten.
Visjon og mål	Styrte korrupte amerikansk støttede	Opprette et islamsk kalifat umiddelbart med

	<p>regimer i den muslimske verden og innsette nye islamske regjeringer. Vestlige statsborgere og vestlige interesser er mål for aksjoner, spesielt amerikanske. Har et mål om opprettelse av et islamsk kalifat på lang sikt.</p> <p>Al-Qaida anser sjiamuslimere for vantro, men er ikke en målgruppe for organisasjonen.</p>	<p>mål om ekspansjon av territorium gjennom opprettelse av hær i okkupert område.</p> <p>Hovedmålgrupper for aksjoner er vestlige interesser og mål i og utenfor Europa samt jødiske mål og interesser. I tillegg er andre muslimske minoriteter som sjia, libanesiske Hizbollah og Yazidis samt al-Nusra legitime mål.</p>
Oppbygging og struktur, type organisasjon	Hierarkisk oppbygging, usikkerhet knyttet til struktur	Hierarkisk oppbygging, tydelig struktur
Ledelse- styringssystem, autoritet, beslutningsprosesser, kontroll, kunnskap og informasjon	Ledelse og styringssystem: Tydelig ledelse med høy kompetanse, men kjerneorganisasjonen er svekket de siste årene.	Ledelse og styringssystem: Tydelig og sterk ledelse, med forskjellige avdelinger innen økonomi, helse og kommunikasjon. Svekket organisasjon i Syria og Irak.
	Autoritet: Sterk	Autoritet: Sterk
	Beslutningsprosesser: God	Beslutningsprosesser: God
	Gjennomføringsevne: God kapasitet og intensjon	Gjennomføringsevne: Noe svekket kapasitet i kjerneområdene, men sterk intensjon
	Kontroll: Tidligere var kontrollen knyttet til kjerneorganisasjonen,	Kontroll: God, men i den senere tid har enkelte aktører

		<p>men denne er nå mer spredt til regionale undergrupper og enkeltindivid sammenliknet med tidligere. Har avdelinger både i Jemen, Kaukasus, Tunis og India.</p>	<p>aksjonert på egenhånd i ISILs navn uten å ha mottatt et konkret oppdrag. Svekket kontroll i Syria og Irak. ISIL har fått fotfeste i Afghanistan, Nord-Afrika (Libya, Algerie, Tunis, Sinai) og Jemen samt hos Boko Haram i Nigeria.</p>
		<p>Kunnskap: Høyt kompetansenivå innen de fleste relevante områder</p>	<p>Kunnskap: God kunnskap om krig og terror, da de har rekruttert mange offiserer og soldater fra S. Hussains militære styrker.</p>
		<p>Informasjon: Godt utbygget nettverk for intern og ekstern informasjon</p>	<p>Informasjon: God. Men i den senere tid har gruppen vært under press</p>
<p>Kommunikasjon</p>		<p>Meget god kompetanse med egne mediekkanaler (Inspire Yemen), benytter sosiale medier og digitalisering.</p>	<p>Meget god kompetanse med egne mediekkanaler (Dabiq), benytter sosiale medier og digitalisering. Egen medieavdeling: al-Furqan samt tydelige mediestrategi.</p>
		<p>Det har vært liten kommunikasjon og koordinering mellom de ulike regionale avdelingene i al-Qaida samt at deres forhold til Det sentrale al-Qaida i Pakistan har variert</p>	<p>God kommunikasjon mellom strategisk ledelse og underavdelinger</p>

Ressurser - kompetanse - rekruttering - personell - finans - materiell - teknologi		Kompetanse: God kompetanse og erfaring innen krigføring og terrorhandlinger.	Kompetanse: God kompetanse og erfaring innen krigføring og terrorhandlinger.
		Rekruttering: Ingen problemer med rekruttering. Både fra sitt nærområde, men også av fremmedkrigere fra andre deler av verden.	Rekruttering: Ingen problemer med rekruttering, men svekket tilgang sammenliknet med 2015. Rekrutterer både fra sitt nærområde, men også av fremmedkrigere fra andre deler av verden.
		Personell: Variert. Mange har lang erfaring fra krigsoperasjoner i Afghanistan og områdene i Midtøsten og Nord-Afrika.	Personell: Variert. Alt fra leger, kjemikere og økonomer til enslige kvinner uten utdanning. Mange har lang erfaring fra militære avdelinger.
		Finans: Meget god økonomi.	Finans: Meget god økonomi mye pga. salg av olje, men også krav om løsepenger etter kidnappinger samt bankran. Økonomien er noe svekket de siste året på grunn av tap av territorium.
		Materiell: God tilgang på nødvendig materiell.	Materiell: God tilgang på moderne materiell.
		Teknologi: Meget god tilgang på nødvendig og oppdatert teknologi og våpensystemer (eks.	Teknologi: God teknologi. Svært avanserte innen cyber og sosiale medier.

		rakettsystemer i Nord Afrika).	
Symbolikk		Tydelig symbolikk og eget kjennemerke	Tydelig symbolikk og eget kjennemerke
Aksjoner: -modus operandi (mønster for aksjoner) - antall deltakere - våpentype - åsted -antall ofre - tid -operasjonsområder		Modus operandi: Bruk av selvmordsaksjoner er felles for flere aksjoner ved hjelp av få terrorister i tillegg til kidnappinger (Irak, Midt Østen og Afghanistan), masseskyting samt beleiring	Modus operandi: Bruk av selvmordsaksjoner. Med noen få unntak opererer ISIL ved bruk av få terrorister, og i det siste gjerne ved hjelp av soloterrorister. Aksjoner over i løpet av få minutter.
		Våpen: bomber tradisjonelt brukt. Fra 2008: gjerne hjemmelagede eksplosiver (HME) og skytevåpen. Ikke ansett som sannsynlig at de vil bruke CBRN.	Våpen: Skytevåpen er mer vanlig enn bomber samt at kjøretøy brukes som våpen. Frykt for bruk av kjemiske våpen.
		Åsted: Opererer globalt mot vestlig mål og interesser. Antall ofre: ofte mellom noen titalls døde opp til et par hundre, kan være svært mange skadde (opptil flere hundre og noen ganger flere tusen). Tilfeldige valgte ofre. Tidspunkt for aksjoner: Flere aksjoner tidlig på 1990 tallet og frem til ca. 2007 sammenliknet	Åsted: Opererer globalt mot vestlig mål og interesser samt i kjerneområder. Antall ofre: Varierer avhengig av aksjon, men alt fra noen få skadde til mange døde og skadde. Tilfeldige ofre med noen få unntak. Myke og i den senere tid tilfeldige ofre Tidspunkt for aksjoner: Har økt, særlig i Vest-Europa. Frykt for aksjoner knyttet til

		med nå. En viss økning de siste årene i Vesten.	helligdager og spesielle anledninger.
		Operasjonsområder: Midtøsten, Nord Afrika, Vest Afrika, Kenya, Afghanistan, Irak, Syria, USA, Jemen og Europa.	Operasjonsområder: Europa, Nord Amerika, Asia inkl. Australia, Nord og Vest Afrika , Midtøsten, Afghanistan.
Nettverk og kontakter		Globalt nettverk (til dels overlappende nettverk med ISIL)	Globalt nettverk (til dels overlappende nettverk med Al-Qaida)

Tabell 3: Sammenlikning av Al-Qaida og ISIL

Både al-Qaida og ISIL kan betegnes som jihadistiske terrororganisasjoner. Holdningene og kjerneverdiene til både al-Qaida og ISIL er dypt forankret i ekstreme fortolkninger av islam, som oppsto for flere hundre år siden. Det kan trekkes klare likheter mellom wahhabismen på 1700- tallet og noe av den adferden terroristene knyttet til al-Qaida og ISIL utøver i dag. Fellestrekkene er: bruk av voldelige refselsler, drap på det de anser som vantro, konfiskering av eiendom, vold rettet mot kvinner, jihad som en plikt, ingen toleranse for mennesker med en annen tro, Sharia og ødeleggelse av religiøse og historiske monumenter. Hverken voldsbruken mot sivile eller skadeverk er altså ikke noe nytt fenomen, men har historiske linjer langt tilbake i tid og religion.

Begge terrororganisasjonene har en strategi basert på det som kan betraktes som den klassiske hovedretningen innen teori om strategi. Begge organisasjonene er preget av en strukturert planlegging, analyser og har et befalsliknende kontrollapparat. I tillegg synes pliktetikken å ligge til grunn for handlinger som utføres av medlemmene. Voldshandlingene anses som etisk uavhengig av konsekvensene, fordi de er styrt av regler knyttet til wahhabismen og salafismen. Disse pålegger terroristene en plikt å angripe og utrydde de menneskene de anser som vantro.

Hovedmålet innen både wahhabismen og salafismen er opprettelsen av et verdensomfattende kalifat basert på «den rette islam» uavhengig av konsekvenser

for andre mennesker. Dette er viktig å forstå i forhold til å utarbeide strategier for terrorbekjempelse, fordi kynismen til både al-Qaida og ISIL er ekstrem. Begge gruppene har en tydelig strategi. ISIL benytter sosiale medier som et viktig verktøy. Både autoriteten og beslutningsprosessene i begge organisasjonene er gode. Dette et overordnet strategibilde for al-Qaida og ISIL, som slett ikke gjør terrorbekjempelse lett. Vi har tatt utgangspunkt i de ulike modellene for bekjempelse av terror og har drøftet funnene fra tabell 3 med dem, for å se hvordan terrororganisasjonene bekjempes rent strategisk. Tradisjonelt har synet på terrorisme i Norge vært preget av synet på det som kriminalitet. Vi tar derfor utgangspunkt i den rene politimodellen.

7.2 Politimodellen som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL

Regelverksutviklingen i Norge synes å fange opp nødvendige tiltak for bekjempelse av terror sett fra et kriminalitetsperspektiv. Straffeloven er utvidet til et helt nytt kapittel knyttet til terror, som favner alt fra f.eks. terrorfinansiering, rekruttering til og deltakelse i rettstridig deltakelse i krig som fremmedkriger. Strafferammen ble økt til 30 års fengsel, for å styrke både den individ- og allmennpreventive virkningen av straff. Utvidede straffehjemler eller straff vil neppe ha noen individualpreventiv virkning for voldelige jihadister med bakgrunn i wahhabisme og salafisme. De fleste terrorister med forankring i disse trosretningene tror faktisk at de gjør det rette ved å delta i terror, og mange er villige til å begå selvmordsaksjoner. En økning i strafferammen til 30 år synes derfor ikke hensiktsmessig, for å bekjempe disse terrorgruppene.

Både al-Qaida og ISIL har god økonomi, selv om den er noe svekket. Innen regelverksutviklingen har myndighetene vedtatt lover for å forhindre terrorfinansiering, men disse har bare hatt marginal effekt. Strategi kan vurderes opp mot måloppnåelse, og i denne sammenheng synes den noe svak og har forbedrings potensiale.

Begge terrororganisasjonene benytter seg av soloterrorister, for å ramme motparten i sine egne omgivelser. Dette er en vel overveid strategi for å ramme Vesten. De benytter sosiale medier som er krypterte for å unngå å komme i søkelyset til etterretningstjenester. Begge organisasjonene oppmuntrer aktivt til denne type aksjoner, og har påpekt medlemmenes plikt til å angripe Vesten og

vestlige interesser. I et slikt perspektiv er regelverksutvikling en viktig del av strategiutvikling, spesielt den som gir økte muligheter til overvåkning og etterretning. I juni 2016 vedtok Stortinget flere hjemler som gjorde det lettere for politiet å få ut informasjon fra digitale verktøy. I denne sammenheng er det viktig at regelverksutviklingen forsetter å følge den teknologiske utviklingen, som man vet at begge terrorgruppene benytter seg av og har kompetanse innen. Det er viktig at denne formen for overvåkning er godt regulert, for å hindre misbruk samt beskytte det sivile samfunnet fra å bli overvåket i en form og utstrekning som er unødvendig. I denne sammenheng er konstitusjonell kontroll av PST og etterretningstjenesten helt nødvendig, noe som er etablert for lenge siden gjennom EOS utvalget. Forholdet mellom tiltak og etterlevelse av demokratiske prinsipper synes derfor ivaretatt.

Variasjon i trusselnivå og ulikt syn på terroristene tilknyttet al-Qaida og ISIL kan føre til utfordringer både knyttet generelle spørsmål om bevæpning av politi og hvilken operativ tilnærming som velges under en aksjon. Typiske kjennetegn for al-Qaida og ISIL har vært bruken av nye typer ukonvensjonelle våpen. Ofte kjennetegnes aksjonene av en omfattende voldsbruk. I løpet av de par siste årene har imidlertid bruk av enklere våpen som kniver, macheter og kjøretøy blitt tatt i bruk av begge organisasjonene. Begge organisasjonene synes pragmatiske i forhold til modus operandi og er tilpasningsdyktige, og bruker blant annet masseskyting som kan pågå inntil de fysisk blir stoppet. Målet er det viktigste og ikke selve handlemåten. Dette har også nær sammenheng med pliktetikkk.

Bevæpning av politiet har i forbindelse med PLIVO vært et mye diskutert tema. Nye aksjonsformer, spesielt fra ISIL, vil kreve et hurtig reagerende politi. Det er derfor helt nødvendig med et politi som i alle fall har fremskutt lagring av uladd våpen på kropp, slik mindretallet i bevæpningsutvalget gikk inn for. Kun på en slik måte er politiet i stand til å reagere fort. Dagens ordning med fremskutt lagring i bil vil kunne innebære et tidstap i forhold til en pågående terroraksjon, noe som mest sannsynlig vil bety unødvendig tap av menneskeliv.

Bevæpningsutvalget beskriver selv at ca. 10% av terrorplot muligens kunne ha vært unngått ved generell bevæpning. Det kan argumenteres for at en slik styrking av bevæpning av politiet kan synes som en overreaksjon fra myndighetenes side. Vi mener imidlertid at prinsippet om nødvendighet må veie tungt i denne

sammenheng, fordi enkelte av handlingene og modus operandi nettopp viser at det både er et behov og en nødvendighet for slik type bevæpning. I tillegg synes en slik form for bevæpning som fornuftig. Dersom politiet klarer å spare et liv ved et slikt tiltak, så er det verd det. I dag mangler politiet den generelle lovhjemmel for å kunne bære uladd våpen på kropp. Hverken strategien for bekjempelse av terror eller bevæpningsutvalget synes å ha tatt hensyn til endret modus operandi spesielt hos ISIL sammenliknet med tidligere og et behov for styrket bevæpning av politiet.

Både regelverksutvikling og etterretning er sammenfallende med et syn på terror som kriminalitet, og hvor politimodellen er en sentral strategitilnærming. Norsk strategi for terrorbekjempelse er preget av dette. Utviklingen i samfunnet har imidlertid ført til et behov for samarbeid med Forsvaret, og derfor er den norske strategien videreutviklet med utgangspunkt i politi/militære modell.

7.3 Politi/militærmodell som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL

Forankringen til wahhabismen og salafismen er sterkt tilstede i både al-Qaida og ISIL, samt at de har en intensjon om å ekspandere denne formen for islam. I kjerneområdene operer al-Qaida og ISIL som militære styrker, og medlemmene anser seg selv som krigere. De kjemper mot dem de selv anser som vantro, og gir seg selv en legitimitet på linje med geriljakrigere og frigjøringsstyrker i det som kan betraktes som en hybrid krigføring. Selv om begge terrororganisasjonene kan true stater i Midtøsten gjennom ekspansjon ved å aksjonere på en måte som fører til borgerkrig, er det tvilsomt om de kan true vestlige demokratier på samme måte.

Historisk sett har bruk av militærmakt mot ISIL og al-Qaida i kjerneområdene feilet ved at nye grupper har oppstått, borgerkrig har brutt ut og organisasjonene har fått økt forankring. I Saudi Arabia ble al-Qaida knust ved hjelp av militær innsats, og foreløpig vet man ikke utfallet i Europa. Det synes likevel litt søkt å sammenlikne aktiviteten til al-Qaida og ISIL i kjerneområdene med terroraktiviteten i Vesten. Enn så lenge og med den modus operandi som ligger til grunn i Vesten, burde det ikke være nødvendig å ha et syn på terroristene fra al-Qaida og ISIL som krigere under terroraksjoner.

Enkelte av fremmedkrigerne returnerer etter hvert tilbake til Vesten. I denne sammenheng betrakter land som Frankrike og Belgia terroristene som krigere, noe som avspeiles ved bruk av rene militære avdelinger rettet mot terrorbekjempelse. Både etterretningstjenesten og forsker Hegghammer ved FFI mener at returnerte fremmedkrigere ikke utgjør en vesentlig trussel for terrorangrep i Norge. Dette fordi det er andre samfunnsforhold her sammenliknet med andre land som Belgia og Frankrike. Ut fra denne forståelsen er det ikke behov for en strategi basert på en ren militærmodell.

I dag er det generelle trusselnivået i Norge på et lavt nivå. Selv om PST mener et angrep er sannsynlig, er det ikke nødvendig med militære styrker for å bistå politiet i dagens situasjon på en generell basis likt det vi ser i Belgia og Frankrike. Dette kan imidlertid snu fort, da både al-Qaida og ISIL er veldig tilpasningsdyktige med hensyn til aksjoner. Det synes derfor nødvendig at strategien baserer seg på bruk av både enheter fra politi og militære styrker, noe som det også er planlagt for gjennom bistandsinstruksen. I 2015 ble det åpnet for bruk av militær makt mot sivile innbyggere ved en endring i politiloven. Dette indikerer en bevegelse bort fra et ensidig syn på terror som kriminalitet, og videre fra en ren politimodell over til en strategi også basert på den militære modellen. Dette skjedde også under den antikolonialistiske bølgen av terror uten at det uten videre var særlig suksessfylt.

For maritim antiterrorbekjempelse har samarbeid mellom politi og militære styrker foregått over mange år, og har blitt øvd gjennom øvelser som «Gemini». Langt mer synlig vil eventuelle militære aksjoner i samarbeid med politi på landjorden være, men likevel nødvendig. Dette fordi både al-Qaida og ISIL har medlemmer som betrakter seg selv som krigere og utfører hensynsløse aksjoner med store konsekvenser for sivile. Det er en risiko for at politiets kapasitet ikke er tilstrekkelig i slike aksjoner. Det er derfor viktig at både de operative styrkene samt ledelsen av fellesoperasjoner er forberedt på og har den samme situasjonsforståelsen av våpeninstruksen til politiet. Det er likevel tvilsomt om andre enheter innen politiet som f.eks. utrykningsenheten (UEH) styrker og militære avdelinger er like samtrete som beredskapstroppen og FSK /MJK. Strategien reflekterer ikke disse forholdene ved at obligatoriske øvelser fastsettes,

for å kunne få felles erfaringslæring til de to etatene med hensyn til de begrensninger og muligheter som ligger i våpeninstruksen og tilgang på ressurser.

Al-Qaida er kjent for bruk av voldsomme våpen i Vesten og mot vestlige mål, som f.eks. fly, eksplosiver og beleiring. Gruppen opererer vanligvis med flere terrorister, og aksjonene kan gå over noe tid. Ved en slik aksjon kan det være naturlig å benytte lokalt tilgjengelige militære kapasiteter for å bistå politiet ved behov. ISIL benytter mer skyte- og stikkvåpen samt kjøretøy sammenliknet med al-Qaida. De utfører ofte aksjonene ved hjelp av få eller solo terrorister, og aksjonene er ofte raskt over. Det vil derfor ikke ha noen hensikt å be om bistand fra militære avdelinger om de ikke er i umiddelbar nærhet av åstedet når ISIL aksjonerer. Dersom ISIL imidlertid benytter masseskyting mot folkemengder vil det nok oppstå en forventning i befolkningen om at eventuelle nærliggende militære avdelinger bidrar i aksjonen om politiet har behov for assistanse. Dette vil spesielt gjelde ute i distriktene hvor responstiden til politiet kan være lang. I en slik nødvergesituasjon vil befolkningen neppe godta at Forsvaret ikke bistår om de har avdelinger i nærheten, selv om det ikke er FSK eller MJK. Strategien bør avspeile hvilke militære avdelinger, som politiet kan basere seg på i slike nødvergesituasjoner. Dette for å unngå sivilt borgervern, da bekjempelse av terror er et offentlig ansvar.

En annen viktig forskjell mellom ISIL og al-Qaida er at al-Qaida tidligere var mer aktiv fra 1990 tallet og frem til ca. 2007, sammenliknet med nå. Antall aksjoner fra al-Qaida er imidlertid økende. ISIL har imidlertid økt sin aktivitet rettet mot vestlige mål og interesser, særlig i Vest-Europa. Både Belgia, Frankrike, England, Spania og Tyskland har vært utsatt for terrorangrep de siste årene. Angrepene har vært voldelige og mange sivile har både blitt drept og skadet. ISIL har fått noe svekket gjennomføringsevne i kjerneområdene sine, men er like sterke med hensyn til terroraksjoner i Vesten. Selv om hverken al-Qaida eller ISIL utgjør en spesifikk trussel mot hverken Norge eller norske interesser, opererer de farlig nær oss. Det betyr at både politi- og forsvar må være forberedt på aksjoner.

Strategien basert på politi/militærmodellen synes å kunne ha vesentlige mangler i overgangen mellom strategisk nivå og operasjon, spesielt knyttet til modus operandi til ISIL. Den beste måten å bekjempe terrorisme på er imidlertid å

forebygge den, slik at ikke aksjoner inntreffer. I et slikt perspektiv er en strategi basert på politi/propaganda modellen et viktig verktøy.

7.4 Politi/propagandamodellen som strategi for bekjempelse av al-Qaida og ISIL

Både al-Qaida og ISIL opererer globalt og transnasjonalt, og spesielt innen rekruttering ved hjelp av sosiale medier. Dette fordrer et samarbeid mellom ulike etater og funksjonsområder innen forvaltningen. Mye av koordineringene er beskrevet i handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, og myndighetene synes å ha en tydelig strategi for forebygging av både radikaliserings og rekruttering. En slik tilnærming er i trå med en klassisk strategitilnærming.

Begge terrororganisasjonene har meget gode kommunikasjonsavdelinger med god kompetanse og teknologi. De følger med og benytter sosiale medier og internett for å spre sine budskap, propaganda, spredning av håndbøker, drive opplæring og rekrutterer nye medlemmer. ISIL har god kommunikasjon mellom strategisk ledelse og sine underavdelinger og en meget god kommunikasjonsavdeling samt mediestrategi. Al-Qaida bruker mediene godt, men har likevel ikke den samme kommunikasjons og koordineringen mellom de ulike regionale avdelingene som ISIL. I tillegg har underavdelingenes forhold til Det sentrale al-Qaida i Pakistan variert. En av årsakene til bruk av media er å oppnå støtte og legitimitet for sine organisasjoner. De spiller på frykt overfor Vesten, mens de forsøker å påvirke den muslimske verden med å fremstille sine handlinger som edelt og helt i trå med den «sanne islam». Altså et forsøk på å unngå den negative vinklingen av terror, og det som ofte forbindes med vold og overgrep. Dette blir underkommunisert av både al-Qaida og ISIL, og således kan deres virke betraktes som terror basert på propaganda.

Derfor er det viktig for myndighetene å forsøke både redusere betydningen av terrorangrep utført av al-Qaida og ISIL og organisasjonenes legitimitet. Symbolikk er viktig for både al-Qaida og ISIL, og de benytter begge sine flagg så ofte de kan gjennom publikasjoner både i sosiale medier og på internett. ISIL har benyttet flagget ved beleiring av området de betegner som kalifatet, og kan anses som et forsøk på legitimere terrororganisasjonens okkupasjon. Viktige

virkemidler for politiet i denne sammenheng kan være bruk av kontrapropaganda og en offensiv kommunikasjonsstrategi. Denne strategien ble benyttet under den marxistiske terrorbølgen på 1970-80 tallet med forholdsvis godt resultat, etter en stund. Myndighetene gikk aktivt inn for å svekke blant annet sympatien for disse terrorgruppene, noe som også kan være aktuelt i dag for å forhindre rekruttering. I denne sammenheng mener vi at den norske strategien for terrorbekjempelse burde ha reflektert et større innslag av tiltak rettet mot terrorgruppenes status og legitimitet f.eks. gjennom en styrt motpropaganda og kommunikasjonsstrategi.

Samlet sett er det både viktige forskjeller og likheter mellom al-Qaida og ISIL, som kan ha betydning for politiets strategi for terrorbekjempelse. I vår konklusjon vil vi gi en kort oppsummering av de viktigste funnene.

8 KONKLUSJON OG VEIEN VIDERE

Strategien for bekjempelse av terror bør reflektere både samfunnsutviklingen og de særkjenne som al-Qaida og ISIL har. Regelverksutviklingen i Norge med forankring i politimodellen synes i all hovedsak å ta hensyn til begge deler. Både al-Qaida og ISIL benytter avansert teknologi innen kommunikasjon. Innføring av ny lovgivning for overvåking av dette synes derfor adekvat. Skjerpet straff til 30 år for terrorrelatert kriminalitet er noe man kan diskutere om er effektivt, ut fra terrororganisasjonenes felles forankring i wahhabisme og salafisme samt pliktetikkk. Oppfølging og utvikling av regelverk knyttet til terrorfinansiering synes å ha forbedringspotensialer. Fremskutt lagring av uladd våpen på kropp til politi bør vurderes på grunn av modus operandi til spesielt ISIL. Dette synes ikke vurdert tilstrekkelig av hverken flertallet i bevæpningsutvalget eller i strategien for bekjempelse av terror basert på både fornufts- og nødvendighetsprinsippene som ligger til grunn for diskusjonen om bevæpning.

Samfunnsutviklingen har beveget seg i en retning som gjør at politiet kan få behov for forsvarets bistand på grunn av blant annet modus operandi til terrororganisasjonene og egen ressursmangel. Dette har ført til at kombinasjonsmodellen politi/militær er mer aktuell enn tidligere. Ved revisjon av bistandsinstruksen har myndighetene effektivisert prosessen med bistandsanmodning fra politiet til forsvaret. Strategien tar likevel kun delvis hensyn til modus operandi til ISIL og al-Qaida. ISIL representerer en utfordring

for terrorbekjempelse, som fordrer nye tiltak. Videreføring av strategi for terrorbekjempelse til operativt nivå synes å bære preg av en viss ufullstendighet knyttet til hvordan terrororganisasjonene opererer. Politi og Forsvar samtrener og øver på noen historiske scenarier (Gemini), som ikke synes like aktuell. I tillegg legges det fremdeles til grunn at både Beredskapstroppen, FSK og MJK har tid til å forflytte seg internt til åstedet for å bistå politiet. Dette trenger ikke være tilfellet med den modus operandi, som spesielt ISIL har utøvd den siste tiden. I tillegg synes noen juridiske forhold knyttet til våpeninstruksen uklare. Strategi med bakgrunn i politi/militærmodellen kan med fordel ha vært klarere med hensyn til disse utfordringene, spesielt med hensyn til hvilke avdelinger innen Forsvaret som kan bistå politiet i distriktene ut over FSK/MJK.

Historisk har bruken av propagandamodellen ført til positive endringer innen terrorbekjempelse. Denne strategien burde derfor ha hatt et større fokus på grunn av al-Qaidas og ISILs utstrakte bruk av sosiale medier. Politiet burde i større grad ha vurdert betydningen av både en motpropaganda og offensiv kommunikasjonsstrategi basert på begrensingsstrategi. Denne strategien burde også ha vært benyttet i sammenheng med tradisjonelle forebyggende metoder for politiarbeid med henblikk på holdningsendring for sympatisører av al-Qaida og ISIL. Det er mer hensiktsmessig å forebygge terrorhandlinger enn skadebegrensende tiltak etter en aksjon er iverksatt. Vi fant ikke spor etter en strategi basert på motpropaganda, noe som bør vurderes ved en revisjon av strategien for bekjempelse av terror.

Styrken ved politiets strategi for terrorbekjempelse er at terror anses som kriminalitet, fordi tradisjonelt har ikke et militært syn på terror ført til bedring. Svakheten ved et slikt syn er at militær kapasitet ikke benyttes fullt ut. Andre positive forhold er en regelverksutvikling i takt med samfunnsutvikling og styrking av mulighetene til etterretning og overvåkning, som synes nødvendig.

Terrorbekjempelse er utfordrende. Norske myndigheter har tatt grep, og har kommet langt i sin strategiutvikling for terrorbekjempelse. Etter det vi vurderer har politiets strategi for terrorbekjempelse noen forbedringspunkter basert på funn av viktige forskjeller og likheter mellom al-Qaida og ISIL.

Vedlegg

Vedlegg 1: Terrorhandlinger begått av al-Qaida

Land/Årstall	Drepte	Skadde	Våpen	Modus	Mål Objekt
Jemen (1992)	2	7	Bombe	Bombe på p-plass foran hotell	US Marines
USA (1992)	6	1042	Bombe	Bilbombe	Amerikanske borgere og andre vestlige mål World Trade Center
Kenya (1998)	224	4000+	Bomber	Bilbomber	USAs ambassade
Jemen (2000)	17+ 2 terrorister	39	Bombe	Selvmords- angrep Bombe på båt	USS Cole
USA (2001)	2974	Ca.6000	4 fly	Selvmords- aksjon	Wall Street, Pentagon Amerikanske interesser og symbol
Kenya (2002)	13 + 3 terrorister	80	Bilbombe SAM	Selvmords-aksjon Rakettangrep	Israelsk hotell og fly
Tunis (2002)	20	30+	Bilbombe (gass)	Selvmords- angrep	Synagoge
Bali (2002)	202+ 2 terrorister	209	Bilbombe	Selvmords- angrep	To nattklubber med vestlig klientell samt US Consular
Saudi Arabia (2003)	39	160	Bomber	Selvmords- aksjoner	Vestlige interesser og vestlige borgere
Marokko (2003)	33+ 12 terrorister	100 +	Bomber	Selvmords- aksjoner	Jødiske interesser Vestlige interesser Muslimske interesser
Indonesia (2003)	12	160	Bomber	Selvmords-aksjon	Vestlig eid hotell
Tyrkia (2003)	57	700+	Bomber	Bilbombe	To synagoger HSBC Bank Britisk konsulat
Saudi Arabia (2004)	22	25	Skytevåpen	Væpnet aksjon utført av 25 terrorister	To Saudiarabiske oljeinstallasjoner samt leir for utenlandske arbeidere

			Kniver Bomber	Gisseltaking	
Spania (2004)	192	Ca. 2050	Bomber	Flere koordinere bombe- aksjoner	Spansk infrastruktur- Jernbane
Nederland (2004)	1		Kniv Skytevåpen	Drap på filmregissør	«Van Gogh-drapet»
UK (2005)	52 + 4 terrorister	784	Bomber	Flere bombe- aksjoner på t-baner	Engelsk infrastruktur- T-baner i London
Jordan (2005)	60+ 3 terrorister	115	Bomber	Selvmonds- Angrep	Tre hoteller: Radisson SAS, Grand Hyatt og Days Inn, vestlige diplomater
Algerie (2007)	41	170	Bomber	Selvmonds- Angrep	FN
Pakistan (2008)	54	266	Bombe	Selvmonds- Aksjon Bilbombe	Vestlige og pakistanske mål på Mariott hotell
Pakistan (2008)	8	24	Bombe	Bilbombe på parkerings-plass ved ambassaden	Danske ambassade i Pakistan
USA (2009)	13	30+ 1 terrorist	Skyting	Skyting mot militært personell	Fort Hood
India (2010)	17	54+	Bombe	Bombe	Tysk bakeri Vestlige interesser
Marokko (2011)	17	25	Bombe	Bombe i bag	Vestlige turister i turistområde i hovedstad
Algerie (2013)	43+ 32 terrorister	Ukjent	Bomber Skytevåpen	Gisseltaking Bakholds- Angrep Bruk av bomber Skyting Beleiring	Ansatte hos oljeselskapene Sonatrach, BP og Statoil
Frankrike (2015)	12	11	Skytevåpen	Masseskyting	Ansatte hos Charlie Hebdo

Mali (2015)	20+2 terrorister	7	Skytevåpen og granater	Masseskyting Gisseltaking	Radisson hotell Vestlige borgere
Burkina Faso (2016)	30+4 terrorister	56	Skytevåpen	Ild påsettelse Masseskyting Gisseltaking Beleiring	Hotell brukt av FN personell.
Algerie (2016)	0	0	Rakett	Raketter fra avstand	Oljeinstallasjon og kontorer brukt av blant annet Statoilansatte

Vedlegg 2: Terrorhandlinger begått av ISIL operatører/sympatisører i vesten 2016-2017

(Global Terrorism Data Base, 2017)

År	Døde	Sårede	Våpen	Modus	Mål/Objekt
2016	32sivile	300	Bombe	Bager med sprengstoff	Flyplass/Metro
2016	1terrorist/1sivil	2	Machete	Angrep mot sivile	Offentlig sted
2016	1sivil	0	Kniv	Angrep mot sivile	Kirke
2016	3terrorister/47sivile	200	Bomber	Selvmordsangrep mot sivile	Flyplass
2016	1terrorist/13sivile	14	Bombe	Selvmordsangrep mot sivile	Offentlig sted
2016	1terrorist	5	Kniv/øks	Angrep mot sivile	Togstasjon
2016	1sivil	12	Bombe	Selvmordsangrep mot sivile	Konserthall
2016	1terrorist/12sivile	48	Lastebil	Kjørte lastebil inn i folkemengde	Julemarked
2017	5sivile	15	Lastebil	Kjørte lastebil inn i folkemengde	Offentlig sted
2017	1terrorist/22sivile	59	Bombe	Selvmordsangrep mot sivile	Konserthall
2017	1terrorist/5sivile	49	Bil/Kniv	Kjøretøy mot sivile og knivstikking	Offentlig sted
2017	3terrorister/7sivile	47	Bil/Kniv	Kjøretøy mot sivile og knivstikking	Offentlig sted

Vedlegg 3: Angrep begått av ISIL operatører/sympatisører i vesten 2013-2015

2015(FFI, 2015)

Country	Year	Deaths	Injuries	Plot name
UK	2013	0	0	London "Mumbai" plot
France	2014	0	0	Riviera plot
Belgium	2014	4	0	Brussels Museum shooting
France	2014	0	0	Creteil plot
UK	2014	0	0	Surgeon plot
	2014	0	0	Vienna teenager plot
UK	2014	0	0	Remembrance day plot
France	2014	0	1	Tours knife attack
Canada	2014	1	1	Quebec Car Attack
USA	2014	0	2	NYC Axe attack

Australia	2014	0	0	Brisbane plot (Kruezi)
Australia	2014	0	0	Baryalei-Azari plot
Australia	2014	0	2	Melbourne police stabbing
Australia	2014	2	4	Sydney hostage taking
France	2015	5	0	Coulibaly attack
Belgium	2015	0	0	Verviers plot
Denmark	2015	2	6	Copenhagen attack
Spain	2015	0	0	Ceuta plot
Spain	2015	0	0	Catalonia plot
France	2015	1	3	Lyon gas factory attack
USA	2015	0	0	Cornell Capitol plot
USA	2015	0	0	Velentzas/Siddiqui plot
USA	2015	0	0	Fort Riley plot
USA	2015	0	0	Garland attack
USA	2015	0	0	Usaamah Rahim plot
USA	2015	0	0	NYC aeronautics student plot
Australia	2015	0	0	Fairfield plot
Australia	2015	0	0	Anzac day plot
Australia	2015	0	0	Greenvale plot

Litteraturliste

- Aftenposten. (2017, 6 29). *www.aftenposten.no*. Retrieved 6 30, 2017, from https://www.aftenposten.no/verden/Fire-av-fem-terrorister-i-Europa-har-rotter-i-nordafrikanske-land-623793b.html?spid_rel=2
- Ali, M.-R. (2015). *Trusselen Fra IS*. Oslo: Kagge Forlag.
- al-Ibrahim, F. (2014, 8 24). *english. al-akhbar.com*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://english.al-akhbar.com/node/21234>
- Andersen, S. (2013). *Casestudier*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Anmesty International. (2015). *Ethnic cleansing on a historic scale: The Islamic State's Systematic targeting minorities in Nothern Iraq*. Geneve: Anmesty International.
- An-Na`im, A. A. (2009). *Islam and the Secular State: Negotiating the Future of Shari`a*. Harward University Press.
- Arango, T. (2014, 8 3). *The New York Times*. Retrieved 11 16, 2016, from https://www.nytimes.com/2014/08/04/world/middleeast/iraq.html?_r=0
- Atwan, A. B. (2015). *Islamic State, The Digital Caliphate*. London: Saqi Books.
- Barret, R. (2014). *Islam; Ideology and Conflict*. Florida: Joint Special Operations Univeristy.
- Barrett, R. (2014). *Islamic State Report*. USA: The Soufran Group.
- Barrett, R. (2015, 12 15). THE ISLAMIC STATE GOES GLOBAL. *CTC Sentinel*.
- Basile, M. (2004). *Why Alqaeda's Financial Network is Likely to Withstand the Current War on Terror Financing*. USA: NATO.
- BBC News. (2015, 9 22). *bbc.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-34312450>
- BBC News. (2015, 8 20). *bbc.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-33985441>
- Befring, E. (2013). *Forskningsmetode Med Etikk og Statistikk*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Berger, J., & Stern, J. (2015). *ISIS-The State of Terror*. London: Fsc.
- Berk, A., & Lassalle, E. (2016). "Light Years Ahead": Differences And Similarities Between Al-Qaeda And Islamic State's Approach To The Global Jihad. USA: Review of International Law & Politics.
- Bjørgo, T. (2011). *Forebygging Av Terrorisme Og Annen Kriminalitet*. Oslo: Politihøgskolen.
- Bratvoll, J. (2017, 3 29). *nupi.no*. Retrieved 5 2, 2017, from <http://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2017/Fremmedkrigere-fra-Russland-og-Sentral-Asia-hvem-hva-hvorfor>
- Byman, D. L. (2015). *Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets*. USA: Brookings Institution.

- Byman, D. L. (2015). *Comparing Al-Qaeda and ISIS: Different Goals, Different Targets*. USA: Brookings.
- Clarke, R. V., & Newman, G. (2006). *Outsmarting The Terrorists*. USA: Greenwood Publishing Group.
- Cockburn, P. (2016). *End Times For Caliphate*. London: London Reveiw of Books.
- Counter Extremism Project. (2009). *Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*. USA: CEP.
- Crane, K. (2015). *The Role of Oil in ISIL Finances*. The RAND Corporation . USA: The RAND Corporation .
- Dagens Næringsliv. (2017, 6 29). PST vil ikke tallfeste ekstreme islamister. *Dagens Næringsliv*.
- Daltveit, E., & et al. (2010). *Trender i Militære Operasjoner*. Oslo: FFI.
- Datatilsynet. (2015, 6 30). *www.datatilsynet.no*. Retrieved 4 6, 2017, from <https://www.datatilsynet.no/Sektor/Politi-justis/Terrorbekjempelse-og-regelverksutvikling/>
- Diarden, L. (2016, 3 4). *independent.co.uk*. Retrieved 9 10, 2016, from <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iraq-war-invasion-caused-isis-islamic-state-daesh-saysus-military-adviser-david-kilcullen-a6912236.html>
- Etterretningstjenesten. (2017). *FOKUS 2017*. Oslo: Forsvarets Etterretningstjeneste.
- Europol. (2016). *Changes In Modus Operandi of Islamic State*. Europol.
- Faktalink. (2016). *ww.faktalink.dk*. Retrieved 9 29, 2016, from <https://faktalink.dk/titelliste/terroralqaeda00/heleterroralqaeda00>
- FATF. (2017). *www.fatf-gafi.org*. Retrieved 4 6, 2017, from <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/terroristfinancing.html>
- Fjelland, R. (2003). *Innføring I Vitenskapsteori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Flanders Today. (2015, 1 19). *www.fladerstoday.eu*. Retrieved from Flanders Today: <http://www.flanderstoday.eu/current-affairs/soldiers-patrol-streets-antwerp-and-brussels>
- Forsvaret. (2014, 1 14). *www.forsvaret.no*. Retrieved from <https://forsvaret.no/fakta/organisasjon/Heimevernet/Innsatsstyrkene>
- Gander, K. (2015, 7 6). *independent.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html>
- Gardner, F. (2015, 8 15). *www.bbc.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-33985441>
- Global Terrorism Data Base. (2017, 6 8). *www.gtd.com*. Retrieved 6 8, 2017, from <https://www.start.umd.edu/gtd/>
- Hegghammer, T. (2011). *al-Qaida ti år etter*. Oslo: FFI.

- Hegghammer, T. (2013, 2 6). *www.FFI.no*. Retrieved 9 24, 2016, from <https://www.ffi.no/no/Aktuelle-tema/Terrorisme/Sider/Krig-borte-eller-terror-hjemme.aspx>
- Hegghammer, T. (2017, 7 4). *www.ffi.no*. Retrieved from http://www.ffi.no/no/Aktuelle-tema/podcast-ugradert/Sider/Terror-4-grunner-til-at-angrepene-vil-fortsette.aspx?utm_campaign=unspecified&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=apsis-anp-3
- Hegnar. (2016, 4 11). *www.hegнар.no*. Retrieved 6 13, 2017, from <http://www.hegнар.no/Nyheter/Politikk/2016/04/To-Syria-farere-fra-Norge-tiltalt-for-terrorforbund>
- Hellevik, O. (2009). *Forskningsmetode i Sosiologi og Statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism*. New York: Colombia University Press.
- Independent, T. (2015, 7 6). *independent.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html>
- Independent, T. (2015, 7 6). *Independent.co.uk*. Retrieved 12 27, 2016, from <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-flag-what-do-the-words-mean-and-what-are-its-origins-10369601.html>
- Iraqi News. (2015, 9 29). *iraqinews.com*. Retrieved 3 18, 2017, from <http://www.iraqinews.com/iraq-war/cia-30000-foreign-fighters-traveled-syria-iraq-join-isis/>
- ISEC Proccet. (2016). Enhancing the Cooperation of Law Enforcement Agencies in Combating Self Radicalisation. *Enhancing the Cooperation of Law Enforcement Agencies in Combating Self Radicalisation: Handbook on Radicalisation and Warning Behaviours*.
- Justis og Beredskapsdepartemenet. (2013, 1 1). Forskrift om internasjonalt politisamarbeid. *Forskrift om internasjonalt politisamarbeid*. Oslo, Oslo, Norge: Justis og Beredskapsdepartementet.
- Kamolnick, P. (2017). *The AL-Qaeda Organization and the Islamic State organization: History, Doctrine, Modus Operandi, And U.S. Policy to Degrade and Defeat Terrorism Conducted in the name of Sunni Islam*. USA: Strategig Studies Institute and U.S. Army War College Press.
- Karlsen, G. (2010). *Hybridkrig-militærteoriens Janusansikt*. Oslo: Forsvarets Stabsskole.
- Kirkpatrick, D. (2014, 9 24). ISIS' Harsh Brand of Islam Is Rooted in Austere Saudi Creed. *New York Times*.
- Kirkpatrick, D. (2014, 9 24). *ISIS' Harsh Brand of Islam Is Rooted in Austere Saudi Creed*. Retrieved 01 18, 2017, from <https://www.nytimes.com/2014/09/25/world/middleeast/isis-abu-bakr-baghdadi-caliph-wahhabi.html>
- Kompetansesenter for Kriminalitetsforebygging. (2013). *www.kriminalitetsforebygging.no*. Retrieved 4 22, 2017, from <http://kriminalitetsforebygging.no/slt/politirad/>

- Krokfjord, T. P. (2014, 8 14). *www.dagbladet.no*. Retrieved 9 17, 2016, from <http://www.dagbladet.no/nyheter/skrekpropagandaen-til-is-pavirker-norsk-ungdom/61157441>
- Kvamme, F. M. (2017, 5 26). *www.nupi.no*. Retrieved 6 4, 2017, from <http://www.nupi.no/Nyheter/Tiltak-mot-ulovlig-kapitalflukt-har-mislyktes-i-stor-grad>
- Løwendal, B. R., & Fred E, W. (2009). *Grunnbok i Strategi*. Oslo: Cappelen.
- Lia, B. (2005). *Globalisation and the Future of Terrorism*. London: Routledge.
- Lovdata. (2017). Retrieved 6 1, 2017, from https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-3#§137
- McCants, W. (2015). *The ISIS Apocalypse- The History, Strategy and Doomsday Vision of the Islamic State*. Neew York: Picador.
- Morgan, G. (2004). *Organisasjonsbilder*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nesser et al. (2016).
- Nesser, P., & Stenersen, A. (2011). *Arven etter Obama*. FFI.
- Nesser, P., & Stenersen, A. (2014). *The Modus Operandi of Jihadi Terrorism in Europe*. Oslo: FFI.
- Nesser, P., Stenersen, A., & Oftedal, E. (2016). *www.terrorismanalysts.com*, vol 10. Retrieved 4 2, 2017, from <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/553/html>
- Nordenhaug, I., & Engene, J. (2008). *Norge I Kamp Mot Terrorisme*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NRK. (2015, 1 15). *www.nrk.no*. Retrieved from <https://www.nrk.no/norge/dette-er-politiets-nye-responstider-1.12153974>
- NRK. (2016, 1 19). *www.nrk.no*. Retrieved 6 13, 2017, from <https://www.nrk.no/norge/tre-is-tiltalte-nordmenn-terrordomt-1.12757099>
- NRK Urix. (2017, 6 15). *www.nrk.no*. Retrieved 6 15, 2017, from https://www.nrk.no/urix/trodde-de-dro-inn-til-paradis-pa-jord_-_is-lyver-1.13560245
- NUPI. (2015, 2 5). *www.nupi.no*. Retrieved 4 2, 2017, from <http://www.nupi.no/Om-NUPI/Prosjekter-sentre-og-programmer/Konsortium-for-forskning-paa-terrorisme-og-internasjonalt-kriminalitet/Finansiering-av-jihadistiske-terrorceller-i-Europa-En-ny-rapport>
- NUPI. (2017). *al-Qaida i Afghanistan*. Oslo: NUPI.
- Oftedal, E. (2014). *The financing of jihadi terrorist cells in Europe*. Oslo: FFI.
- Politi Forum. (2016, 3 16). *www.pf.no*. Retrieved 9 20, 2016, from https://www.pf.no/aktuelt_na/nyhetsarkiv/2016/mars/Nye+metoder+i+terrorbekjempelse.d25-T2Jl0R.ips
- Politico. (2015, 11 29). Why ISil Will Fail On Its Own. *Politico*.

- Politiforum. (2017, 6 20). *www.politiforum.no*. Retrieved 6 21, 2017, from <http://politiforum.no/no/nyheter/2017/juni/Ny+bistandsinstruks+slår+fast+politiets+ansvar+ved+terror+til+sjøs.d25-T2ZbK1s.ips>
- Post, T. H. (2015, 03 11). *http://www.huffingtonpost.com*. Retrieved 02 15, 2017, from http://www.huffingtonpost.com/2015/03/11/isis-propaganda-videos_n_6846688.html
- PST. (2017). *Rapport om Soloaktører*. 2017: Politiets Sikkerhetstjeneste.
- Regjeringen. (2013). *www.regjeringen.no*. Retrieved 5 10, 2017, from https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf
- Regjeringen. (2014, 4 22). *www.regjeringen.no*. Retrieved 4 2, 2017, from <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/tema-norge-eu/schengen-justis-samarbeid/id684929/>
- Regjeringen. (2014, 6 10). *www.regjeringen.no*. Retrieved 5 10, 2017, from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme/id762413/>
- Regjeringen. (2015). *Meld. St. 13(2015-2016)*. Oslo: Regjeringen. Retrieved from www.regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-13-20152016/id2465603/sec3>
- Regjeringen. (2015, 9 22). *www.regjeringen.no*. Retrieved 5 10, 2017, from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/status-for-oppfolging-av-handlingsplan-mot-radikalisering-og-voldelig-ekstremisme2/id2440822/>
- Regjeringen. (2015-2016). *Stortingsmelding nr 13*. Oslo.
- Regjeringen. (2016, 02 18). *www.regjeringen.no*. Retrieved 5 6, 2017, from <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/radikaliseringskonferanse/id663873/>
- Regjeringen. (2016, 9 30). *www.regjeringen.no*. Retrieved 5 17, 2017, from <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/fd/dokumenter/rapporter-og-regelverk/20160930-rapport-fra-arbeidsgruppen-for-utarbeiding-av-forslag.pdf>
- Regjeringen. (2016-2017). *Stortingsmelding 36*. Oslo: Regjeringen.
- Regjeringen. (2017). *NOU 2017:9 Politi og bevæpning — Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Oslo: Regjeringen.
- Rodum, E. (2012, 2 7). Denne Klanen Styrer Syria. *Aftenposten*.
- Roggio, B. (2006, 10 16). The Rump Islamic Emirate of Iraq. *Long War Journal*.
- Seidelin, M. (2017, 7 21). *Adresseavisen*. Retrieved from Macron kvitter seg med forsvarssjefen.
- Sitter, N. (2017). *Terrorismens Historie*. Oslo: Dreyers Forlag.
- Sitter, N. (2017, 2 23). *www.bi.no*. Retrieved from <https://www.bi.no/forskning/business-review/articles/2017/02/bor-vi-vare-redd-for-terror/>

- Sly, L. (2014, 2 3). *The Washington Post*. Retrieved 2 18, 2017, from https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/al-qaeda-disavows-any-ties-with-radical-islamist-isis-group-in-syria-iraq/2014/02/03/2c9afc3a-8cef-11e3-98ab-fe5228217bd1_story.html?utm_term=.9443c04a75d9
- Spurkland, K. (2017, 7 6). *www.aftenposten.no*. Retrieved from <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/55r1z/Uklare-regler-om-bruk-av-militarmakt-i-fredstid--Kai-Spurkland>
- Stenersen, A. (2009). *al-Qaida's Quest for Weapons of Mass Destruction*. Tyskland: VDM Forlag.
- Stenersen, A. (2010, 4 11). *www.nupi.no*. Retrieved 5 12, 2017, from <http://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2010/Hvor-gaar-al-Qaida>
- Stenersen, A. (2017, 6 11). *www.nupi.no*. Retrieved 6 11, 2017, from <http://www.nupi.no/Arrangementer/2017/Lunsjseminar-Al-Qaida-i-Afghanistan-et-alternativt-perspektiv>
- Steward, S. (2017). *Can The Islamic State an Al-qaeda Find Common Ground? USA: Stratfor*.
- Stolt-Nielsen, H. (2017, 7 11). Retrieved 6 12, 2017, from <https://www.aftenposten.no/verden/i/01kvo/Syrisk-eksilgruppe-hevder-at-IS-lederen-er-drept>
- Stolt-Nielsen, H. (2017, 7 11). Retrieved from <https://www.aftenposten.no/verden/i/01kvo/Syrisk-eksilgruppe-hevder-at-IS-lederen-er-drept>
- Stolt-Nielsen, H. (2017). Syrisk eksilgruppe hevder at IS lederen er drept. *Aftenposten*, <https://www.aftenposten.no/verden/i/01kvo/Syrisk-eksilgruppe-hevder-at-IS-lederen-er-drept>.
- Sunday Independent. (2017, 03 26). *www.pressreader.com*. Retrieved 05 11, 2017, from <https://www.pressreader.com/ireland/sunday-independent-ireland/20170326/281479276244709>
- Sunde, I. M. (2013). *Forebygging av Radikalisering og Forebygging av Voldelig Ekstremisme På Internett*. Oslo: Politihøgskolen.
- Telegraph, T. (2017, 5 27). *www.telegraph.co.uk*. Retrieved 6 13, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/0/manchester-terror-attack-everything-know-far/>
- The Guardian. (2015, 6 15). *theguardian.com*. Retrieved 12 27, 2016, from <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/15/iraq-isis-arrest-jihadists-wealth-power>
- The Guardian. (2016, 11 1). *guardian.co.uk*. Retrieved 3 17, 2017, from <https://www.theguardian.com/uk-news/2016/nov/01/andrew-parker-mi5-director-general-there-will-be-terrorist-attacks-in-britain-exclusive>
- The New York Times. (2016, 8 3). *nytimes.com*. Retrieved 5 15, 2017, from <https://www.nytimes.com/2016/08/04/world/middleeast/isis-german-recruit-interview.html>

- The Northwestern Business Review. (2014, 9 19).
<https://northwesternbusinessreview.org>. Retrieved 12 27, 2016, from The Northwestern Business Review: <https://northwesternbusinessreview.org/isis-much-more-than-a-radical-extremist-group-2192f33fab3b>
- The Soufan Group. (2014). *Islamic State Report*. USA: The Soufan Group.
- The Soufan Group. (2015). *Foreign Fighters*. USA: The Soufan Group.
- The Telegraph. (2016, 3 24). *telegraph.co.uk*. Retrieved 4 8, 2017, from <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/29/iraq-and-syria-how-many-foreign-fighters-are-fighting-for-isil/>
- The Wall Street Journal. (2014, 8 28). *wsj.com*. Retrieved 12 27, 2016, from <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-fills-coffers-from-illicit-economy-in-syria-iraq-1409175458>
- Utenriksdepartementet. (2017, 3 1). *www.regjeringen.no*. Retrieved 6 15, 2017, from <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nordisk-sikkerhet/id2540816/>
- Verdens Gang. (2010, 4 10). *www.vg.no*. Retrieved 6 15, 2017, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/terrorisme/operasjon-neptun-skulle-avsløre-terrorplanene/a/10041341/>
- Verdens Gang. (2012, 9 9). *www.vg.no*. Retrieved 6 13, 2017, from <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/terrortrusselen-mot-norge/terrordøemte-davud-krevde-tyrkisk-aerbar-kvinne/a/10060522/>
- Verdens gang. (2017, 7 9). *www.vg.no*. Retrieved from <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/afghanistan/satt-paa-guantanamo-som-15-aaring-har-faatt-62-millioner-i-erstatning/a/24092445/>
- Verdens Gang. (2017, 7 17). *www.vg.no*. Retrieved from Hentet 19.7.2017: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/is/irak-avviser-meldingene-om-at-is-lederen-er-drept/a/24098511/>
- Verdens Gang. (2017, 2 3). *www.vg.no*. Retrieved from <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/frankrike/machete-angriper-skutt-ved-louvre-et-terrorangrep/a/23915106/>
- Weiman, G. (n.d.). *www.wilsoncenter.org*. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/publication/new-terrorism-and-new-media>
- Wibye, C. S. (2017). *Terrorens Rike*. Oslo: Gyldendals Forlag.
- Withnall, A. (2014, 7 29). Iraq Crisis: Isis changes name and declares its territories a new Islamic state with `restoration of caliphate` in Middle East. *The Independent*.
- Wittington, R. (2002). *Hva Er Strategi*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Worren, A. S. (2016, 11 10). *www.finansnorge.no*. Retrieved 6 4, 2017, from <https://www.finansnorge.no/contentassets/d7d49772c5d04e8e8fa8b6cde242c290/fatfs-oppfølging-av-norge-og-utarbeidelse-av-nasjonal-strategi-og-risikovurdering-av-hvitvasking-og-terrorfinansiering.pdf>

- www.terrorismanalysts.com. (2017, 6 8). *www.terrorismanalysts.com*. Retrieved 6 8, 2017, from <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/440/html>
- Zavadski, K. (2014, 11 23). *New York Mag*. Retrieved 02 11, 2017, from <http://nymag.com/daily/intelligencer/2014/11/isis-now-has-military-allies-in-11-countries.html>
- Zayas, A. D. (2005). *Human Rights and indefinite Detention*. 2005: International Review og the Red Cross.
- Zelin, A. (2014). *The War Between ISIS and Al Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement*. Washington Institute for Near East Studies.
- Zero Hedge. (2015, 11 29). *zerohedge.com*. Retrieved 2 19, 2017, from <http://www.zerohedge.com/news/2015-11-29/inside-isis-propaganda-machine-close-look-militant-media-strategy>

Figurliste

- Figur 1: Overordnet modell for organisasjonsanalyse med bakgrunn i inndeling i en organisasjon i ulike nivåer (Weiman, 2014)* 14
- Figur 2: Elementer som inngår i analyse av den overordnede policyen basert på verdier og andre viktig grunnleggende elementer til terrororganisasjonene.....* 14
- Figur 3: Elementer som inngår i analyse av den strategiske ledelsen av al-Qaida.....* 14
- Figur 4: Elementer som inngår i den operative analysen av al-Qaida og ISIL.....* 15

Tabelliste

- Tabell 1: «Oversikt over hovedstrategier for terrorbekjempelse». Tabellen er i sin helhet hentet fra boken *Terrorismens Historie* av Nikolai Sitter (Sitter N. , 2017, s. 294)10*
- Tabell 2: «Oversikt over strategi for terrorbekjempelse av ISIL og Al-Qaida». Tabellen er i sin helhet hentet fra boken *Terrorismens Historie* av Nikolai Sitter (Sitter N. , 2017, ss. 286-287).....* 12

Vedlegg

- Vedlegg 1: Terrorhandlinger begått av al-Qaida* 56
- Vedlegg 2:Terrorhandlinger begått av ISIL operatører/sympatisører i vesten 2016-2017* 58
- Vedlegg 3: Angrep begått av ISIL operatører/sympatisører i vesten 2013-2015* 58